

KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

ÅRSRAPPORT 2022

I. Leders beretning

Gjenopptakelseskommisjonen avgjør om en domfelt som har begjært gjenåpning av en rettskraftig dom, skal få behandlet saken sin på ny i domstolene. Kommisjonen er et forvaltningsorgan med selvstendig ansvar for å utrede sakens faktiske og rettslige sider. Den er uavhengig av politiet, påtalemyndigheten, domstolene og andre. Uavhengigheten innebærer også at selv om kommisjonen administrativt er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet, kan kommisjonen verken instrueres eller utsettes for noen form for påvirkning eller press i forbindelse med enkeltsaker som den har til behandling. Gjenopptakelseskommisjonen er en viktig del av strafferettspleien og bidrar til å virkeliggjøre rettsstaten. Vårt mål er at saksbehandlingen skal være objektiv, grundig og effektiv. Saksbehandlingen skal sikre at det treffes materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid.

Det har vært en økning i antall saker som kommer inn til kommisjonen siden 2019 på 58 %. I 2019 mottok kommisjonen 153 saker og i 2022 var antallet 242. Kommisjonen avgjorde 213 saker i 2022, mens det i 2021 ble avgjort 223 saker.

Mange saker er arbeids- og ressurskrevende. Utviklingen i rettsapparatet med store og komplekse saker, får også virkning for arbeidet i kommisjonen. Til sammen ble 44 saker/dommer, altså hele 25 % av sakene gjenåpnet i 2022. Kortversjoner av de gjenåpnede sakene er inntatt i årsrapporten. En spesiell sakstype i 2022 var saker hvor anførselen var at domfelte hadde vært utsatt for ulovlig kroppsvisitasjon under varetekt. Av disse ble straffutmålingen gjenåpnet i 8 av 15 realitetsbehandlede saker.

Kommisjonen har gjenåpnet 28 saker/dommer på grunnlag av nye sakkyndige erklæringer som gjelder domfeltes psykiske helsetilstand på handlingstiden.

Totalt ble 36 begjæringer ikke tatt til følge. Kommisjonen eller leder/nestleder har forkastet 98 begjæringer.

For budsjettåret 2022 hadde kommisjonen kr 19 779 294 til disposisjon og forbrukte kr 22 255 104. Det meste av midlene går med til faste utgifter som IKT-utgifter, husleie, lønn til sekretariatets ansatte og godtgjøring til kommisjonens medlemmer. I 2022 har det vært ekstraordinære utgifter forbundet med flyttingen til Brynsalléen 4 i

mars. Lokalene er spesialtilpasset vårt behov og ivaretar krav til sikkerhet og universell utforming. Det har også vært nødvendig med flere kommisjonsmøter enn vanlig.

Medlemmene av kommisjonen og medarbeiderne i sekretariatet ved årsskiftet presenteres senere i årsrapporten. Med et stadig økende antall saker er arbeidsbyrden for de ansatte og kommisjonen stor. Kommisjonen har i 2023 fått en større varig bevilgning som er helt avgjørende for at kommisjonen skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag.

I desember ble det avsagt frifinnelsesdom i Baneheia-saken som ble gjenåpnet av kommisjonen i februar 2021. Både kommisjonen og andre har blitt gjenstand for kritikk. Kongen i statsråd har nylig nedsatt et utvalg som skal foreta en gransking av straffesaken og det fremgår av mandatet at det skal foretas en grundig gjennomgang av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Dette vil bli en viktig gjennomgang for læring og endring.

Det som ville være en klar forbedring for rettssikkerheten er at reelle bevismidler blir tatt vare på og oppbevart. Dette er det hjemmel for i straffeprosessloven § 213, som sier at retten kan bestemme at beslag av bevismidler skal opprettholdes også etter rettskraftig dom i saken, såfremt og så lenge det er grunn til å regne med at saken kan bli begjært gjenåpnet eller andre særlige forhold tilsier det. Det må være klare regler for oppbevaring av bevis ved Oslo universitetssykehus, Avdeling for rettsmedisinske fag (RMF). Hovedregelen i straffeprosessloven § 23 om at det skal tas opptak av forklaringer mm under hoved- og ankeforhandlinger må følges. Dette betyr at det må bli en politisk vilje til å sette av penger til dette i domstolene.

Dette er temaer som Gjenopptakelseskommisjonen har tatt opp gjentatte ganger siden starten, og som jeg håper granskingsutvalget også vil fokusere på.

Oslo, 13. februar 2023

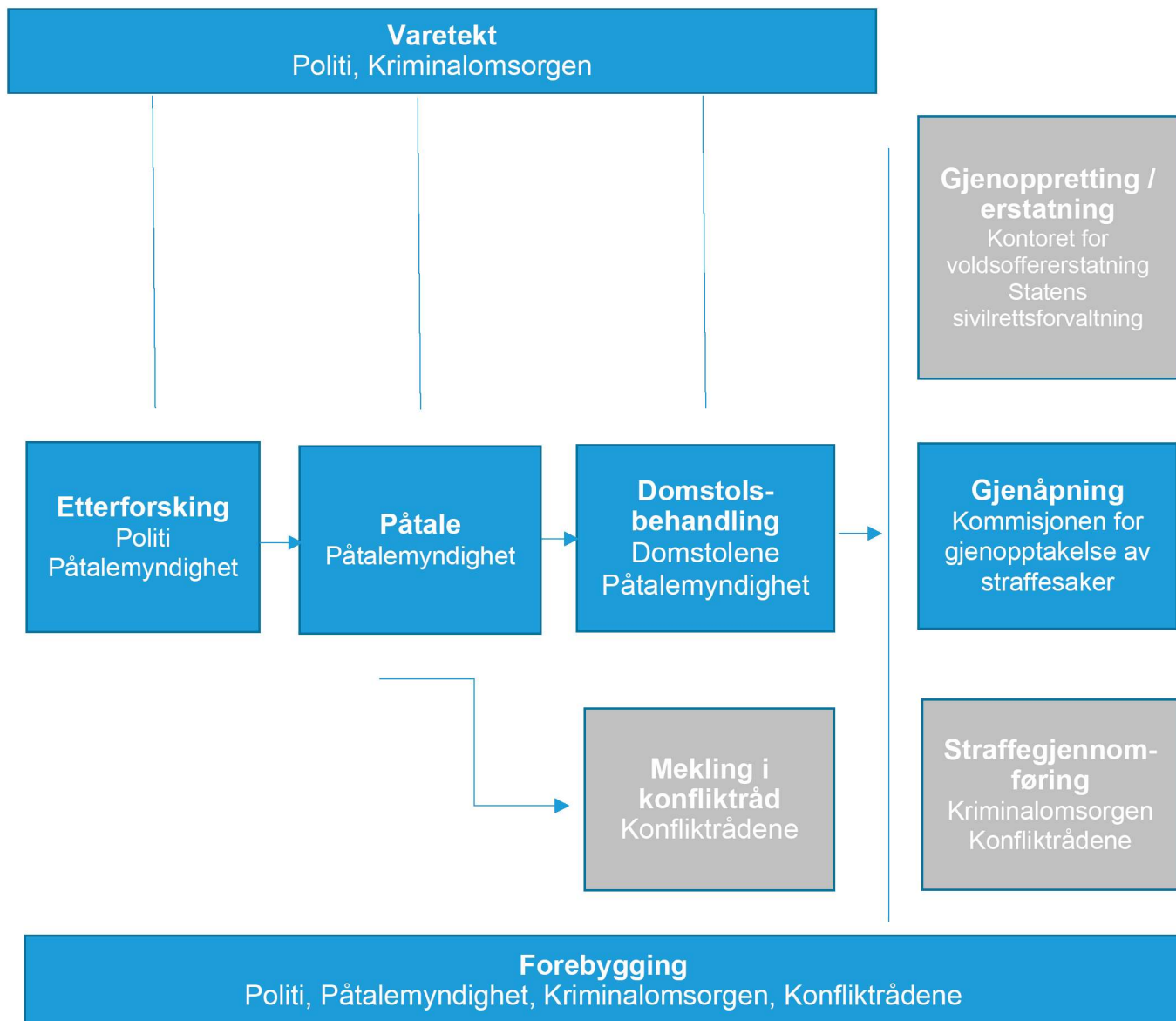
Siv Hallgren
leder

Dokumentet er elektronisk godkjent

II. Introduksjon til virksomheten og hovedfall

Gjenopptakelseskommisjonens plass i straffesakskjeden

Figuren nedenfor er ment som en forenklet illustrasjon av Gjenopptakelseskommisjonens plassering i straffesakskjeden.

Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget

Muligheten for gjenåpning er viktig for å ivareta rettssikkerheten til det enkelte individ. Gjenopptakelseskommisjonen er et uavhengig forvaltningsorgan, og kommisjonens samfunnsoppdrag er å behandle begjæringer om gjenåpning av straffesaker som er rettskraftig avgjort i domstolene.

Gjenopptakelseskommisjonen ble opprettet ved lov 15. juni 2001 nr. 63 og startet sin virksomhet i januar 2004. Målet var å skape økt tillit til behandlingen av begjæringer om gjenåpning av straffesaker ved å la en uavhengig kommisjon behandle disse sakene. Tidligere lå denne oppgaven til de domstolene som hadde avsagt dom i sakene. Bakgrunnen for endringen var at man hadde hatt flere omdiskuterte saker i nittenåtti- og nittennittiårene. Kommisjonen skulle veilede domfelte, utrede og avgjøre sakene. Gjennom reformen fikk også påtalemyndigheten en mer tilbaketrasket rolle.

I kommisjonens første år kom det inn 232 begjæringer om gjenåpning. Senere har Gjenopptakelseskommisjonen mottatt mellom 150 og 170 begjæringer hvert år inntil 2020 da det innkom 200 begjæringer. Antallet begjæringer har økt med 58 % fra 2019 til 2022. Fra oppstarten i 2004 til årsskiftet i 2022 har Gjenopptakelseskommisjonen realitetsbehandlet 3307 saker.

Domfelte kan kreve gjenåpning av en rettskraftig dom i en straffesak for eksempel hvis:

- Det er nye bevis eller nye omstendigheter som synes egnet til å føre til frifinnelse, anvendelse av en mildere strafferegel eller vesentlig mildere straff.
- En internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité i sak mot Norge har kommet til at avgjørelsen eller saksbehandlingen er i strid med folkeretten, slik at det er grunn til å regne med at en ny behandling av straffesaken vil føre til et annet resultat.
- Noen som har hatt sentral befatning med saken (for eksempel dommer, aktor, forsvarer, sakkyndig eller rettstolk), har gjort seg skyldig i en straffbar handling som kan ha hatt innvirkning på dommen til skade for domfelte.
- En dommer eller et lagrettemedlem som behandlet saken var inhabil, og det er grunn til å anta at det kan ha hatt betydning for avgjørelsen.
- Høyesterett har fraveket en lovtolking som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på.
- Det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny.

Kommisjonen har plikt til å veilede den som ber om å få sin sak behandlet på nytt. Med mindre domfelte er representert ved advokat, vil han eller hun vanligvis få tilbud om en veiledningssamtale. En slik samtale kan finne sted pr. telefon, digitalt møte eller personlig fremmøte i kommisjonens lokaler. Dersom domfelte soner, kan samtalen finne sted i fengselet.

Når særlige grunner foreligger, kan den som begjærer gjenåpning få oppnevnt forsvarer på det offentliges bekostning.

Gjenopptakelseskommisjonen sørger for nødvendig utredning av sakens faktiske og rettslige sider, og kan innhente opplysninger på den måten den anser hensiktsmessig. Ved opprettelsen av kommisjonen ble det ansett som ønskelig å etablere et organ som kunne være i stand til å foreta en selvstendig utredning av sakene. Siden oppstarten i 2004 har kommisjonen hatt flere saker til behandling som har krevd utredning av større omfang.

Dersom begjæringen ikke forkastes, skal domfelte og påtalemyndigheten gjøres kjent med begjæringen og kommisjonens eventuelle utredning og gis anledning til å komme med eventuelle merknader. Fornærmede eller etterlatte skal underrettes om begjæringen. Fornærmede eller etterlatte har rett til dokumentinnsyn og til å uttale seg skriftlig om begjæringen, og de kan be om å få avgi forklaring til kommisjonen. Kommisjonen kan oppnevne bistandsadvokat for fornærmede eller etterlatte etter straffeprosesslovens alminnelige regler så langt de passer.

Begjæringene avgjøres av kommisjonen. Kommisjonens leder/nestleder kan forkaste begjæring om gjenåpning av avgjørelser som etter sin art ikke kan gjenåpnes av kommisjonen, begjæring som ikke inneholder noen gjenåpningsgrunn etter loven eller som åpenbart ikke kan føre frem.

Dersom kommisjonen beslutter at en begjæring skal tas til følge, skal saken henvises til ny behandling ved en domstol som er sideordnet den domstol som avsa den opprinnelige dom. Er avgjørelsen truffet av Høyesterett, behandles saken på nytt av Høyesterett.

Organisasjonen

Kommisjonen består av fem faste medlemmer og tre varamedlemmer. Lederen, nestlederen, ett annet medlem og to av varamedlemmene skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Lederen utnevnes av Kongen i statsråd for en periode på syv år, og medlemmene og varamedlemmene oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på tre år. Kommisjonens leder kan bare sitte én periode, men øvrige medlemmer og varamedlemmer kan gjenoppnevnes én gang for nye tre år.

Presentasjon av kommisjonens medlemmer pr. 31.12.2022

Siv Hallgren (2017 – 2024 åremål)

Leder av Gjenopptakelseskommisjonen

Arbeidserfaring fra Justisdepartementet, konsulent i Direktoratet for Arbeidstilsynet, politifullmektig/adjutant, påtaleleder og konst. kriminalsjef i Asker og Bærum politidistrikt, hodejeger i ISCO Group AS og advokatfullmektig/advokat i advokatfirmaet Lea, Haavik & Helland og advokat og partner i Advokatfirmaet Elden DA. Var leder for bistandsadvokatutvalget i Advokatforeningen i seks år og medlem i Helsepersonellnemnda i tre år. Var medlem av Arbeidsgruppe for økt bruk av konfliktråd, i Tilregnelighetsutvalget og i Særdomstolsutvalget.

Trude Marie Wold (2021 - 2024, nestleder)

Advokat, Sortland

Wold har juridisk embetseksamen fra universitetet i Tromsø, 1996. Hun har drevet advokatfirmaet Wold på Sortland siden 2002. Wold har vært nestleder og medlem i Hovedstyret i Advokatforeningen siden 2020, leder for Kontrollkomisjonen for sykehusene i Lofoten og Vesterålen siden 2019 og fra 2011 fast bistandsadvokat for Vesterålen tingrett/ Midtre-Hålogaland tingrett og Hålogaland lagmannsrett.

Rolf Kåre Sæther (2022 – 2025, medlem)

Statsautorisert revisor, Kristiansund

Sæther har erfaring fra internrevisjon i bank, ledelse av lokalbankkontor og fra ekstern revisjon, senest som partner i BDO fram til sommeren 2022. Han var styremedlem i Den norske Revisorforening i perioden 2015 – 2021.

Dag Jodaa (2017 - 2023, medlem)

Tingrettsdommer og nestleder i Helgeland tingrett, Mo i Rana

Jodaa har juridisk embetseksamen fra 1996. Han var dommerfullmektig i 1996-1999, rådgiver i Justisdepartementet i 1999-2000 og privatpraktiserende advokat og partner i Advokathuset Helgeland DA fra 2000-2015 hvorefter han har vært dommer i Rana tingrett.

Erik Rønneberg Hauge (2021 - 2024, medlem)

Fagsjef i Divisjon psykisk helsevern, Helse Bergen HF, Bergen

Hauge har utdanning som cand. med og cand. scient fra Universitetet i Bergen. Autorisasjon som lege 1987. Doktorgrad i matematikk og informatikk 1994. Spesialist i nevrologi og psykiatri. Videreutdanning i rettspsykiatri, kognitiv terapi og gruppeterapi. Omfattende erfaring som rettsoppnevnt sakkyndig i så vel straffesaker (judisielle observasjoner) som sivile saker og som fagkyndig meddommer i tingrett og lagmannsrett. Underviser i rettspsykiatri og sakkyndighet for leger og psykologer.

Beate Blom (2022 – 2025, varamedlem)

Lagdommer i Gulating lagmannsrett, Bergen

Blom har juridisk embetseksamen fra 1990. Hun har arbeidserfaring som politifullmektig/adjutant og dommerfullmektig før hun i 1999 ble dommer, først som byfogd ved Bergen byfogdembete og fra 2006 som tingrettsdommer og avdelingsleder i Bergen tingrett. Hun har siden 2016 vært lagdommer i Gulating lagmannsrett.

Bendik Falch-Koslung (2021 - 2024 varamedlem)

Advokat, Oslo

Falch-Koslung har juridisk embetseksamen fra universitetet i Oslo fra 2006. Han har drevet egen advokatpraksis i advokatfelleskapet Mette Y. Larsen & Co siden 2013 etter tidligere å ha vært ansatt som advokat. Falch-Koslung er fast forsvarer for Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett og har møterett for Høyesterett. Han er videre leder av Advokatforeningens isolasjonsgruppe. Han er også tilknyttet Universitetet i Oslo, juridisk fakultet, som veileder og sensor innen strafferett, straffeprosess og menneskerettigheter.

Timothy John Brennen (2019 – 2025, varamedlem)

Professor i psykologi ved Universitetet i Oslo, Oslo

Brennen har bachelor i psykologi (University of Exeter, 1986) og ph.d. (University of Nottingham, 1989). Han forsker på menneskers mentale prosesser, om temaer som personidentifisering, falske minner, og løgndeteksjon. Han har hatt flere oppdrag som rettsoppnevnt sakkyndig vitne om hukommelse og relaterte temaer. Han har tidligere jobbet ved universitetene i Tromsø, Savoie og Grenoble, har vært forskningsleder ved Psykologisk institutt, og forskningsdekan ved det samfunnsvitenskapelige fakultet, UiO.

Presentasjon av kommisjonens sekretariat pr. 31.12.2022

Gjenopptakelseskommisjonen har sitt sekretariat i Oslo. Kommisjonens leder er ansatt på heltid som leder for sekretariatet. Sekretariatet hadde ellers ved årsskiftet tretten tilsatte. Av disse var ni juridiske og to politifaglige utredere samt en kontorsjef og en seniorsekretær. I løpet av 2022 arbeidet ytterligere to juridiske og en politifaglig utreder i en periode.

Elisabeth Kjærheim

Administrativ nestleder og seniorrådgiver fra 2004

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1987. Arbeidserfaring fra Sivilombudsmannen som seniorrådgiver og nestleder, og fra Drammen byrett som dommerfullmektig og konstituert byrettsdommer.

Knut Jan Nielsen

Seniorrådgiver fra 2004

Politiskolen 1979. Arbeidserfaring som polititjenestemann ved Oslo politidistrikt, Kriminalpolitisen, Justisdepartementet. Politiattache ved Den norske ambassaden i Madrid og rådgiver i Innsynsutvalget.

Magne Svor

Seniorrådgiver fra 2004

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1985. Arbeidserfaring fra Politiavdelingen i Justisdepartementet og som politifullmektig ved Oslo politikammer, samt som dommerfullmektig og konstituert dommer i Drammen byrett.

Hildegunn Sandhalla

Kontorsjef fra 2004

Arbeidserfaring fra Heidenreich AS, Justis- og politidepartementet – Innsynsutvalget og Grohe AS.

Louise Olsrud

Seniorrådgiver fra 2005

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1987. Arbeidserfaring fra fylkesmannen, som dommerfullmektig, politifullmektig og advokatfullmektig, og med lovarbeid i Justisdepartementet og for Bygningslovutvalget.

Sonny Folkenborg

Seniorrådgiver fra 2008

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 2000. Arbeidserfaring som advokat i Advokatfirmaet Staff og som dommerfullmektig i Sandefjord tingrett.

Helene Cecilie Rør

Seniorrådgiver fra 2008

Juridisk embetseksamen fra Universitetet i Oslo 1988.

Arbeidserfaring fra Direktoratet for Arbeidstilsynet, som lovrådgiver i

Finansdepartementet, dommerfullmektig ved Trondenes sorenskriverembete og som seniorrådgiver i Skattedirektoratet.

Hilde Hermansen

Seniorsekretær fra 2009

Sekretærutdanning fra Treider og Merkantilt Institutt. Arbeidserfaring som sekretær fra Advokatfirmaet Schjødt AS og Advokatfirmaet Torkildsen, Tennøe & Co AS.

Ksenija Nilsen

Seniorrådgiver fra 2019

Juridisk embetseksamen fra Universitet i Bergen 2009.

Arbeidserfaring som advokat fra advokatfirmaet Matrix, Justisdepartementet og som seniorrådgiver i Statens sivilrettsforvaltning.

Tonje Brunvand Hauge

Seniorrådgiver fra 2019

Mastergrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Bergen 2012. Arbeidserfaring som seniorrådgiver i Statens sivilrettsforvaltning.

Silje Andreassen Lind

Seniorrådgiver fra 2020

Mastergrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo 2013. Arbeidserfaring som rådgiver i Toll- og avgiftsdirektoratet, og som advokat i Arntzen de Besche Advokatfirma og i Deloitte Advokatfirma.

Stine Gahre

Seniorrådgiver fra 2021

Mastergrad i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo 2012 og Master of Laws (LL.M) fra American University Washington College of Law 2012. Arbeidserfaring som seniorrådgiver i Justis- og beredskapsdepartementet og som utvalgssekretær for Voldsoffererstatningsutvalget og Partnerdrapsutvalget.

Tone Tønnessen Eriksen

Seniorrådgiver fra mars 2022

Politihøgskolen 2007. Arbeidserfaring innenfor generell etterforskning ved Oslo politidistrikt. Etterforsker ved spesialseksjonen på avsnitt for seksualforbrytelser og drapsseksjonen i Oslo. Videreutdanning i etterforskning og avhør.

Presentasjon av utvalgte hovedtall

I Prop. 1 S (2021-2022) for budsjettåret 2022 ble det fremmet et budsjettforslag på Kr 19 487 000. Kommisjonen fikk etter Stortingets budsjettvedtak 15. desember 2021 tildelt kr 19 485 000 i midler. I tillegg har virksomheten fått overført ubrukte midler fra 2021 på kr 121 000 og en lønnskompensasjon på kr 281 000. Virksomheten har også fått en reduksjon på kr 18 000 på grunn av endrede jobbreisevaner og rekruttering av ny leder på kr 89 706. Samlet tildelt bevilgning for 2022 blir kr 19 779 294.

Noen av de tilsatte i kommisjonens sekretariat har redusert arbeidstid og noen har vært ute i permisjon i 2022. Til sammen utgjorde antall årsverk i sekretariatet 12,54 i 2022.

Kommisjonens driftsutgifter (kap. 0466 og 0468) i 2022 var på kr 5 941 938, av dette er kr 1 962 416 utgifter til forsvarer-/bistands-/sakkyndigoppnevninger. Lønnsutgifter til tilsatte og godtgjørelse til medlemmer utgjorde kr 17 209 331 inkludert pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift. I tillegg til bevilgningen over kap. 468 har kommisjonen i 2022 hatt muligheter til å regnskapsføre inntil kr 3 000 000 på kap. 0466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

III. Årets aktiviteter og resultater

Gjenopptakelseskommisjonen skal ha en objektiv, grundig og effektiv saksbehandling for å oppnå materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid. Kommisjonen har som mål at antallet avgjørelser ikke skal være lavere enn antallet mottatte begjæringer, slik at saksbeholdningen ikke skal øke. Antall saker har økt betydelig siden 2019, og målet har derfor ikke latt seg oppfylle.

Sakene og saksbehandlingen

Begjæringer mottatt og avsluttede saker

Kommisjonen har i løpet av året avholdt 13 møter over 21 møtedager. Møtene ble avholdt som både digitale og fysiske møter.

Kommisjonen har mottatt 242 begjæringer om gjenåpning i 2022 mot 263 i 2021. Tallene representerer antallet dommer som er begjært gjenåpnet, ikke antall domfelte som har begjært gjenåpning.

Av de gjenåpningsbegjæringene som kommisjonen mottok i 2022 er det 17 saker hvor domfelte er kvinne, 224 saker som gjelder menn og 1 sak som gjelder firma. Enkelte personer har begjært gjenåpning av flere dommer og er derfor registrert med flere saker.

Det er avsluttet til sammen 213 saker, hvorav 178 er realitetsvurdert. Av disse 178 begjæringene er 44 saker gjenåpnet.

Av de 44 sakene som er gjenåpnet i 2022 er 28 saker gjenåpnet på grunnlag av at det i ettertid er innhentet sakkyndig erklæring som reiser tvil om domfeltes psykiske helsetilstand på handlingstiden, se mer om dette nedenfor.

I kommisjonen er 36 begjæringer ikke tatt til følge.

De resterende 98 begjæringene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem.

De øvrige 35 sakene som er avsluttet, er ikke realitetsvurdert. Dette har f.eks. vært begjæringer om gjenåpning av sivile saker, manglende rettslig interesse og begjæringer som er trukket.

Kommisjonen har også arbeidet med saker som har vært omfattende og tidkrevende, og som følgelig ikke er blitt avsluttet i løpet av 2022. I noen saker er det store dokumentmengder som skal gjennomgås av kommisjonens medlemmer og utredere, og det kan være behov for å drøfte saken over flere møter. Dette kan være saker hvor det er foretatt utredningsskritt, og saker hvor spørsmålet om å iverksette utredningsskritt har vært drøftet i kommisjonen. Som eksempler på saker som har medført mye arbeid i 2022 kan nevnes Orderud-saken og den såkalte Flydroppsaken. Flere kunne ha vært nevnt.

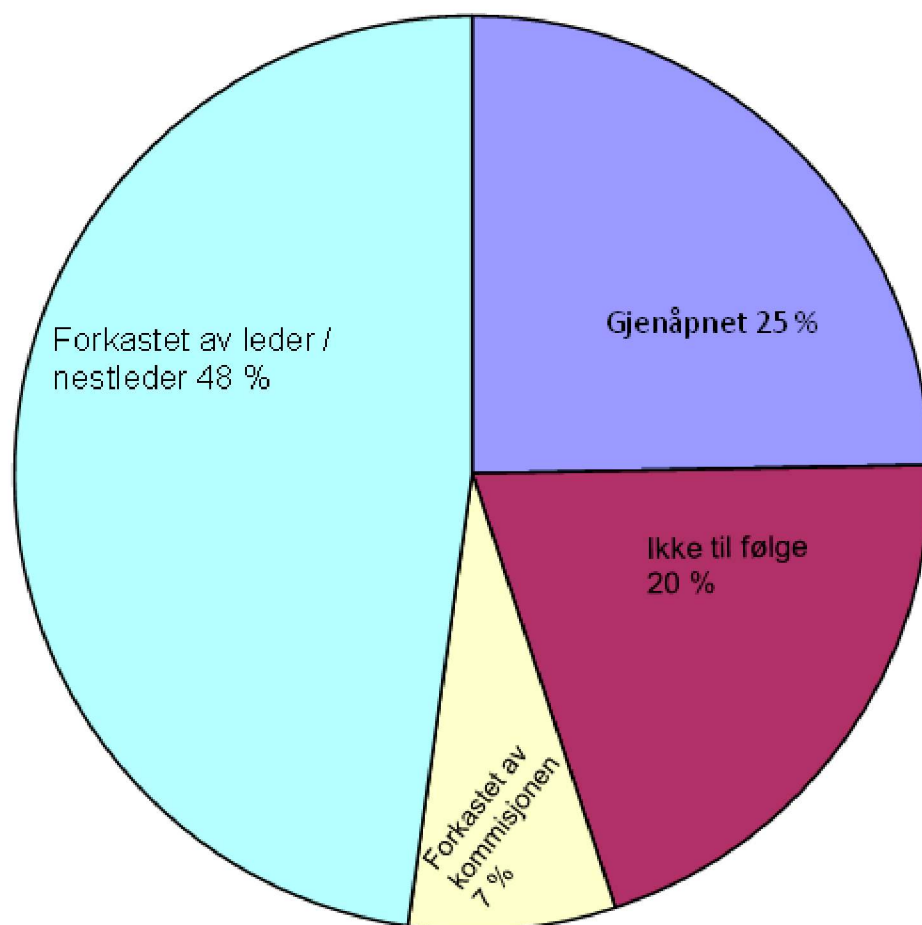
I 2022 ble tolv begjæringer om omgjøring behandlet i kommisjonen. I tillegg kommer flere som ble behandlet av kommisjonens leder. Flere gjentatte begjæringer om omgjøring legger også beslag på kommisjonens ressurser.

I to saker ble det tatt ut stevning mot kommisjonen med påstand om at vedtaket er ugyldig. Slike søksmål medfører mye arbeid for kommisjonen.

Fullstendig oversikt over antall mottatte begjæringer og avsluttede saker i 2022 fremkommer av tabellen nedenfor:

	Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Ikke realitetsvurdert
Generelt	6	6				3	3
Seksualforbrytelser	39	31	2	6	4	16	3
Vold, trusler	62	52	11	6	4	27	4
Narkotika	34	12	5	3		2	2
Vinning	24	21	4	5	2	8	2
Diverse forbrytelser	64	76	20	13		25	18
Diverse forseelser	13	15	2	3	3	4	3
Henlagte saker							
Midlertidig avgjørelser							
Inndragning eller mortifikasjon							
Henvendelser							
Forelegg							
Sivile saker							
Annet om fagsaker							
Totalt	242	213	44	36	13	85	35

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i 2022.

2004 - 2022

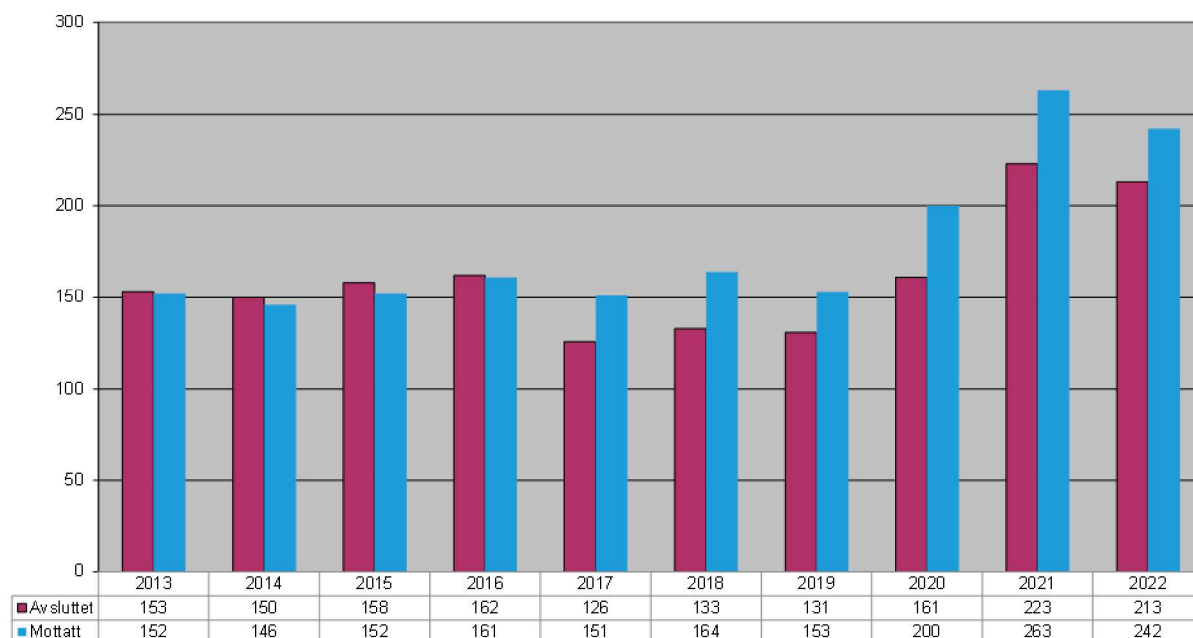
Siden oppstart av virksomheten 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 3307 begjæringer, og 3010 av sakene er avsluttet. Til sammen er 477 gjenåpnet og 533 er ikke tatt til følge. Kommisjonen eller leder/nestleder har forkastet 1548 av sakene fordi de åpenbart ikke kunne føre frem, mens resten, 452 saker, er avsluttet uten realitetsvurdering.

Tabell over de totale tall for kommisjonens 19 første år:

	Mottatt	Avsluttet	Gjenåpnet	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Ikke realitetsvurdert
Generelt	89	86	4	1	3	17	61
Seksuallforbrytelser	569	521	44	96	65	284	32
Vold, trusler	931	850	116	169	86	403	76
Narkotika	313	272	45	66	28	115	18
Vinning	605	563	171	105	56	175	56
Diverse forbrytelser	455	384	66	58	30	135	95
Diverse forseelser	255	244	31	38	17	130	28
Henlagte saker	13	13					13
Midlertidige avgjørelser	1	1					1
Inndragning eller mortifikasjon	1	1				1	
Henvendelser	31	31			1		30
Forelegg	6	6				1	5
Sivile saker	31	31				1	30
Annet om fagsaker	7	7					7
Totalt	3307	3010	477	533	286	1262	452

2013 - 2022

Antall mottatte begjæringer har i dette tidsrommet ligget mellom 146 (i 2014) og 263 (i 2021).

Oppnevning av forsvarer

Loven gir kommisjonen adgang til å oppnevne forsvarer for domfelte når særlige grunner foreligger. Det vurderes i hver enkelt sak om forsvarer skal oppnevnes. Oppnevningen blir ofte begrenset til et bestemt antall timer, for eksempel for å gi en nærmere begrunnelse for begjæringens rettslige og faktiske grunnlag. Kommisjonen oppnevner alltid forsvarer når det er grunn til å anta at domfelte kan være strafferettslig utilregnelig, jf. straffeprosessloven § 397 annet ledd jf. § 96 siste ledd.

I 2022 oppnevnte kommisjonen forsvarer for 45 domfelte og det samme i 2021. Det ble oppnevnt forsvarer i ca. 19 % av sakene.

Oppnevning av bistandsadvokat – fornærmedes og etterlattes rettigheter

Kommisjonen har hjemmel til å oppnevne bistandsadvokat etter reglene i straffeprosessloven §§ 107a flg. Dette er særlig aktuelt ved avhør av fornærmede og vitner i saker om seksuelle overgrep og vold.

I 2022 oppnevnte kommisjonen 8 bistandsadvokater i 7 saker.

Oppnevning av sakkyndige

Kommisjonen har hjemmel i straffeprosessloven § 398 b annet ledd til å oppnevne sakkyndige etter reglene i kapittel 11. Kommisjonen har i løpet av sin virketid oppnevnt sakkyndige innen rettsmedisin, rettspsykiatri/rettspsykologi, rettsgenetikk, rettstoksikologi, økonomi, historie, foto- og filmteknikk, brannteknikk, bilsakkyndighet, våpenteknikk og tradisjonell kriminalteknikk.

I 2022 oppnevnte kommisjonen 21 sakkyndige i saker som gjaldt 11 domfelte. De sakkyndige hadde kompetanse innen rettspsykiatri, rettspsykologi og våpenteknikk.

Bruk av tolk / oversettelser

Kommisjonen har brukt tolk i 7 saker. Det ble tolket fra og til arabisk, kurdisk, polsk, swahili, russisk og tysk. Kommisjonen har brukt oversetter i 7 saker. Det har blitt oversatt fra/til engelsk, polsk, ungarsk, russisk og tysk.

Aktuelle avgjørelser fra kommisjonen i 2022

Utilregnelighetssaker mv.

Gjennom flere år har en stor andel av sakene som kommisjonen har gjenåpnet vært begrunnet med at det etter rettskraftig dom har vist seg at den domfelte var utilregnelig på handlingstiden slik at han ikke kunne idømmes straff (strl. 1902 § 44 og strl. 2005 § 20) eller at han var lettere psykisk utviklingshemmet slik at det skulle ha vært vurdert å idømme en mildere straffereaksjon (strl. 1902 § 56 c og strl. 2005 § 80).

Det typiske for disse sakene er at den domfelte er straffedømt tidligere, og at det først i forbindelse med en ny straffesak blir stilt spørsmål ved vedkommendes psykiske helsetilstand. På bakgrunn av dette oppnevnes det rettspsykiatrisk sakkyndige, og konklusjonene til de sakkyndige kan føre til at påtalemyndigheten henlegger saken, eller at den tiltalte frifinnes av retten eller gis straffereduksjon. Det vil da oppstå spørsmål om hvordan vedkommendes psykiske helsetilstand var på handlingstiden for tidligere dommer, og det kan være aktuelt å begjære gjenåpning av denne/disse. Dersom nye sakkyndige erklæringer konkluderer med at domfelte på handlingstiden for de tidligere dommene manglet skyldene eller var i en tilstand som kunne gi straffereduksjon, vil dette være en ny omstendighet som kan gi grunnlag for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

I 2022 ble 28 av de 44 gjenåpnede sakene (dommene), gjenåpnet på dette grunnlaget. De 28 sakene fordelte seg på 9 gjenåpningsbegjæringer, idet enkelte domfelte var blitt dømt flere ganger opp gjennom årene og som følge av dette fremsatte en begjæring om gjenåpning av flere dommer. To av disse begjæringene ble fremsatt av riksadvokaten, som begjærte gjenåpning til gunst for den domfelte.

Det er følgelig fortsatt et høyt antall saker/dommer, sett i forhold til det samlede antall saker som blir gjenåpnet, som tas til følge fordi etterfølgende tvil om domfeltes

psykiske helsetilstand på handlingstiden gir grunnlag for gjenåpning av skyldspørsmålet eller straffutmålingsspørsmålet.

Urettmessige kroppsvisitasjoner under varetekt

Kommisjonen har i løpet av 2022 mottatt en rekke gjenåpningsbegjæringer som er begrunnet med at domfelte hadde vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skulle ha vært hensyntatt ved fastsettelsen av varetektsfradraget i dommen. Begjæringene var begrunnet med at rutinemessige kroppsvisitasjoner uten begrunnelse utgjør et brudd på Grunnloven § 93 og EMK art. 3, og at slik krenkelse gir rett til en «effective remedy». Det ble også vist til Høyesteretts avgjørelser i sak HR-2020-2136-A og HR-2021-1155-A.

I avgjørelsen av 5. november 2020 (HR-2020-2136-A) har Høyesterett uttalt at et ekstra varetektsfradrag vil være en hensiktsmessig reparasjon av krenkelsen når tiltalte har vært utsatt for ulovlig kroppsvisitasjon under varetektsperioden. Et fradrag på én dag for to ulovlige kroppsvisitasjoner ble ansett å være en «effective remedy» som følge av krenkelsen. Høyesterett understreket samtidig at man med dette ikke tok stilling til om det i andre tilfeller kunne være mer hensiktsmessig å kompensere for lignende EMK-brudd på en annen måte. (Se dommen avsnittene 112-117).

På bakgrunn av avgjørelsene fra Høyesterett har kommisjonen gjenåpnet flere saker hvor den domfelte har vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden. Høyesterettsdommene som konstaterer at urettmessige kroppsvisitasjoner under varetekt utgjør en krenkelse som skal kompenseres med et ytterligere varetektsfradrag, er avsagt etter at det forelå rettskraftig dom i de sakene som har vært begjært gjenåpnet for kommisjonen. Avgjørelsene fra Høyesterett er følgelig å anse som nye omstendigheter som synes egnet til å føre til gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3, idet det skulle ha vært fastsatt et ytterligere varetektsfradrag da dommen ble avsagt. Det er imidlertid et vilkår etter denne bestemmelsen at den nye omstendigheten synes egnet til å føre til en «vesentlig mildere rettsfølge».

For kommisjonen har vurderingstemaet vært om antall dager som eventuelt skulle ha gått i fradrag, er såpass høyt at det utgjør en «vesentlig mildere» rettsfølge. I en avgjørelse 2. november 2022 (GK-2022/148) uttalte kommisjonen at dette beror på et skjønn. Et naturlig utgangspunkt ved denne vurderingen vil være å se på antall dager som skal gå i fradrag i forhold til straffens totale lengde. Dersom det er snakk om et lite antall dager som eventuelt skal gå i fradrag i en straff på flere års fengsel, vil det være nærliggende å falle ned på at en gjenåpning ikke vil føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge. Motsatt vil et lite antall dager som skal gå i fradrag kunne utgjøre en «vesentlig mildere» rettsfølge i saker hvor det er idømt en relativt kort fengselsstraff. Det vil imidlertid også kunne være andre momenter som kan være aktuelle ved vurderingen av om det foreligger en «vesentlig mildere» rettsfølge, og dette må vurderes fra sak til sak. Kommisjonen fastslo likevel at et ytterligere varetektsfradrag på 120 dager eller mer alltid vil utgjøre en «vesentlig mildere» rettsfølge, uavhengig av straffens totale lengde.

Dersom en sak ikke blir gjenåpnet fordi vilkåret om «vesentlig mildere» rettsfølge ikke er oppfylt, vil den domfelte likevel ha krav på kompensasjon for krenkelsen han har vært utsatt for. Dette må da kompenseres på annen måte enn ved gjenåpning av straffutmålingen. For domfelte, som har vært utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt, er det anledning til å fremme erstatningskrav for Statens sivilrettsforvaltning. Det vises her til at Statens sivilrettsforvaltning, ved avgjørelse 6. desember 2022 (sak 22/18039), tilkjente oppreisning til en domfelt som var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt.

Kommisjonen har også mottatt begjæring om gjenåpning fra domfelte som har vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner under soning av den dommen som begjæres gjenåpnet. Kommisjonen har uttalt at slik etterfølgende ulovlig kroppsvisitasjon, som ikke var gjennomført da dommen ble avsagt, ikke kan gi grunnlag for gjenåpning for å få fastsatt et ytterligere varetektsfradrag. En slik etterfølgende krenkelse, som den dømmende rett naturlig nok ikke kunne ha tatt hensyn til, må eventuelt kompenseres på annen måte. Se for eksempel kommisjonens avgjørelse 27. januar 2022 (GK-2021/256)

I en annen sak som kommisjonen hadde til behandling, var domfelte innsatt til soning av en tidligere dom, da han var under etterforskning for straffbare forhold som var begått tilbake i tid. Han var ikke varetektsfengslet i forbindelse med den nye saken, men han ble urettmessig kroppsvisitert i forbindelse med advokatbesøk og fremstillinger i forbindelse med etterforskning og iretteføring av denne. Domfeltes begjæring ble forkastet av kommisjonen, men begrunnet med at antall dager som eventuelt skulle gå til fradrag, var såpass lavt at en gjenåpning ikke ville føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge. Kommisjonen uttalte likevel at det var en klar sammenheng mellom de ulovlige kroppsvisitasjonene som ble foretatt og domfeltes fremstillinger for tingretten og lagmannsretten ved iretteføringen av saken, og advokatbesøk i denne forbindelse. Etter kommisjonens vurdering burde det generelle utgangspunktet i slike tilfeller være at visitasjoner som skjer under soning av en tidligere dom likestilles med visitasjoner som har funnet sted i varetektsperioden, og at det derfor kan gi grunnlag for gjenåpning av straffutmålingen i den siste dommen. Se kommisjonens avgjørelse 2. november 2022 (GK-2021/286).

Kommisjonen har i 2022 mottatt 26 begjæringer som, helt eller delvis, har vært begrunnet med at domfelte har vært utsatt for urettmessige kroppsvisitasjoner under varetekt eller soning. Av disse ble 15 saker ferdigbehandlet i 2022, hvorav 8 begjæringer ble tatt til følge.

Nedenfor gjengis kortversjoner av alle saker hvor kommisjonen har tatt begjæringen om gjenåpning til følge.

Kortversjoner av alle gjenåpnede saker ligger også på kommisjonens hjemmeside, www.gjenopptakelse.no.

Samtlige av kommisjonens avgjørelser, både de som er gjenåpnet og de som ikke er gjenåpnet, er publisert i fulltekst på Lovdata i anonymisert form.

27.01.2022 (GK-2021/149) Bedrageri, inndragning, nye faktiske forhold. Tvisteloven, særskilt gjenåpning

En mann ble i 2020 dømt i tingretten til fengsel i 5 måneder for grovt uaktsomt grovt bedrageri. Han ble også dømt til å tåle inndragning til fordel for statskassen.

Domfelte begjærte gjenåpning og anførte at det han var dømt for ikke var omfattet av de objektive vilkår i bedrageribestemmelsen. Han anførte også at inndragningsbeløpet var for høyt, og at det kun var det beløpet som hadde tilfalt ham personlig som kunne inndras. Påtalemyndigheten sluttet seg til domfeltes begjæring hva gjelder inndragningskravet, men med en annen begrunnelse. Påtalemyndigheten mente at inndragningskravet måtte reduseres med beløp som var utbetalt fra domfeltes selskaps konkursbo til de fornærmede samt avgiftskrav som var innrapportert og betalt av domfelte og bostyrer.

Kommisjonen fant at det ikke forelå nye bevis eller omstendigheter som syntes egnet til å føre til frifinnelse eller mildere straff, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Det forelå heller ikke særlige forhold som gjorde det tvilsomt om skyldspørsmålet var riktig avgjort, jf. straffeprosessloven § 392 annet ledd.

Kommisjonen fant imidlertid at vilkårene for særskilt gjenåpning av inndragningskravet etter straffeprosessloven § 389 tredje ledd, jf. tvisteloven § 31-4 bokstav a var oppfylt.

Kommisjonen fant at informasjon om faktiske forhold som først ble en realitet etter at saken var pådømt ikke kunne danne grunnlag for gjenåpning etter tvisteloven § 31-4 bokstav a. Dette gjaldt utbetalingen til de fornærmede fra konkursboet. Kommisjonen fant derimot at avgiftskravene var en realitet allerede på det tidspunktet saken ble pådømt.

De avgiftskravene som domfelte selv hadde rapportert inn kunne ikke danne grunnlag for gjenåpning, jf. tvisteloven 31-5 annet ledd, all den tid domfelte selv hadde faktisk kunnskap om, og mulighet til å føre bevis for, dette ved pådømmelsen av saken. De beløp som selskapets konkursbo innrapporterte la kommisjonen til grunn at domfelte ikke hadde kunnskap om, eller mulighet til å føre bevis for, og således at det heller ikke var grunn til å avskjære gjenåpning etter bestemmelsene i tvisteloven § 31-5.

Kommisjonen fant etter dette at vilkårene for delvis gjenåpning av dommen var oppfylt, jf. straffeprosessloven § 389 tredje ledd, jf. tvisteloven § 31-4 bokstav a. Gjenåpningen gjaldt kun inndragningskravet.

28.01.2022 (GK-2021/223) Legemsbeskadigelse m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, lettere psykisk utviklingshemmet)

En mann ble i 2016 dømt i lagmannsretten for forsøk på legemsbeskadigelse med særlig farlig redskap, og en rekke andre forhold. Straffen, sammen med de forhold som var endelig avgjort ved tingrettens dom, ble satt til fengsel i 3 år og 6 måneder.

Det ble anført at domfelte ikke hadde fått en «fair trial» verken for tingretten eller lagmannsretten, samt fremlagt materiale relatert til domfeltes psykiske helse, herunder rettspsykiatrisk erklæring fra 2016, med etterfølgende dom fra 2017, hvor det bl.a. ble lagt til grunn at domfelte var lettere psykisk utviklingshemmet.

Kommisjonen fant at det forelå nye bevis eller omstendigheter i saken, men at det nye materialet ikke innebar en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet i de aktuelle dommene, dersom materialet hadde foreligget for den dømmende rett. Til anførselen om at domfelte ikke hadde fått en «fair trial», ble det bl.a. bemerket at disse forholdene knyttet seg til saksbehandlingen, og ikke syntes å være egnet til å føre til frifinnelse. Etter kommisjonens vurdering var imidlertid den sakkyndige erklæringen en ny omstendighet som syntes egnet til å gi en vesentlig mildere straff for domfelte, og kommisjonen kom til at vilkårene for gjenåpning var oppfylt for så vidt gjaldt straffutmålingen, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Vilårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 392 annet ledd var ikke oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen til følge for så vidt gjaldt straffutmålingen.

09.03.2022 (GK-2022/37) Trafikkulykke, fartsovertredelse - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i 2019 dømt i tingretten for overtredelser av vegtrafikkloven i etterkant av en trafikkulykke. Straffen ble satt til 20 dagers fengsel.

Etter ulykken anmodet politiet Statens vegvesen om å foreta en teknisk undersøkelse av bilen. Statens vegvesen konkluderte i sin rapport blant annet med at bilen holdt en hastighet på ca. 99 km/t da ulykken skjedde. På grunnlag av rapporten la retten til grunn at bilen hadde holdt en fart på minst 90 km/t. Det var 40-sone på stedet. Politiet ba i ettertid Statens vegvesen om en ny beregning av bilens hastighet. Statens vegvesen konkluderte da med at bilen hadde holdt en hastighet på ca. 60-70 km/t. Dette var en betydelig lavere hastighet enn det Statens vegvesen først kom frem til. Påtalemyndigheten vurderte at størrelsen på fartsovertredelsen åpenbart hadde hatt betydning for straffutmålingen i saken, og Riksadvokaten begjærte derfor saken gjenåpnet til gunst for domfelte. Kommisjonen fant, i likhet med Riksadvokaten, at den nye fartsmålingen var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

09.03.2022 (GK-2022/5) Brannstiftelse, grovt skadeverk, grov kroppskrenkelse, drapstrusler m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i 2019 dømt i tingretten for flere straffbare forhold begått på ulike tidspunkter i 2017 og 2018, herunder brannstiftelse, grovt skadeverk, grov kroppskrenkelse, drapstrusler, oppbevaring av narkotika mm. Straffen ble satt til fengsel i 2 år og 6 måneder.

Det ble for tingretten utarbeidet en rettspsykiatrisk erklæring. De sakkyndige konkluderte med at domfelte var tilregnelig på samtlige handlingstidspunkter. I forbindelse med nye straffbare forhold begått i 2020 ble det utarbeidet en ny rettspsykiatrisk erklæring. De sakkyndige konkluderte da med at domfelte hadde en kronisk psykoselidelse og at han med sikkerhet hadde hatt denne lidelsen siden 2017, trolig enda tidligere.

Domfelte begjærte gjenåpning av dommen og viste til at de straffbare handlingene fant sted i en tidsperiode hvor de nye sakkyndige mente at han hadde hatt en kronisk psykoselidelse. Etter kommisjonens vurdering var den nye rettspsykiatriske vurderingen av domfelte å anse som en ny omstendighet. Kommisjonen vurderte videre at den nye vurderingen reiste tvil ved domfeltes skyldene på de aktuelle handlingstidspunktene, og at det dermed forelå en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse dersom den hadde vært kjent for retten på domstidspunktet, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

09.03.2022 (GK-2020/193, 2020/194, 2020/195, 2020/196, 2020/197) Vold, trusler, vinning m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann var i perioden 2007 til 2012 domfelt fem ganger for vold, trusler, vinningslovbrudd m.m. Handlingstidspunktene strakk seg fra januar 2007 til januar 2012.

Han begjærte gjenåpning og viste til at nye opplysninger fra sakkyndige i etterkant av domfellelsene syntes egnet til å føre til frifinnelse.

Kommisjonen oppnevnte rettspsykiatrisk sakkyndige som konkluderte med at domfelte antas å ha vært psykisk utviklingshemmet i høy grad før, under og i etterkant av de påklagede handlinger, og at han i tillegg var psykotisk på tiden for den påklagede handling i januar 2012. Det forelå dermed en ny omstendighet.

Etter kommisjonens vurdering var det en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet på grunn av manglende skyldene dersom retten hadde vært kjent med hans psykiske tilstand, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Den Rettsmedisinske kommisjons uttalelse til den sakkyndige erklæringen var ikke egnet til å rokke ved Gjenopptakelseskommisjonens konklusjon.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

09.03.2022 (GK-2022/37) Trafikkulykke, fartsovertredelse - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i 2019 dømt i tingretten for overtredelser av vegtrafikkloven i etterkant av en trafikkulykke. Straffen ble satt til 20 dagers fengsel.

Etter ulykken anmodet politiet Statens vegvesen om å foreta en teknisk undersøkelse av bilen. Statens vegvesen konkluderte i sin rapport blant annet med at bilen holdt en hastighet på ca. 99 km/t da ulykken skjedde. På grunnlag av rapporten la retten til grunn at bilen hadde holdt en fart på minst 90 km/t. Det var 40-sone på stedet. Politiet ba i ettertid Statens vegvesen om en ny beregning av bilens hastighet. Statens vegvesen konkluderte da med at bilen hadde holdt en hastighet på ca. 60-70 km/t. Dette var en betydelig lavere hastighet enn det Statens vegvesen først kom frem til. Påtalemyndigheten vurderte at størrelsen på fartsovertredelsen åpenbart hadde hatt betydning for straffutmålingen i saken, og Riksadvokaten begjærte derfor saken gjenåpnet til gunst for domfelte. Kommisjonen fant, i likhet med Riksadvokaten, at den nye fartsmålingen var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

09.03.2022 (GK-2021/52, 2021/60, 2021/61, 2021/62, 2021/63, 2021/156) Trafikk- og narkotikaovertrædelser, vold m.m. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann var i perioden 2014-2019 domfelt seks ganger for vegtrafikk- og narkotikaovertrædelser, voldslovbrudd m.m. Handlingstidspunktene strakk seg fra januar 2014 til september 2018.

Han begjærte gjenåpning og viste til at det forelå tvil om hans tilregnelighet på handlingstidspunktene.

Kommisjonen oppnevnte rettspsykiatrisk sakkyndige som konkluderte med at domfelte var psykotisk på tiden for de påklagede handlingene. Det forelå dermed en ny omstendighet.

Etter kommisjonens vurdering var det en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet på grunn av manglende skyldevne dersom retten hadde vært kjent med hans psykiske tilstand på handlingstidspunktene, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.03.2022 (GK-2021/171) Narkotika - § 391 nr. 3 (ny omstendighet) ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2016 dømt i Follo tingrett til fengsel i 17 år for forsøk på innførsel av en betydelig mengde narkotika m.m. Etter anke til lagmannsretten ble han i 2017 frifunnet for noen tiltaleposter, men for øvrig dømt etter tiltalen. Straffen ble satt til fengsel i 13 år. Anke til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet. Ved straffutmålingen i lagmannsretten fikk han et fradrag på 1077 dager for utholdt varetekt.

I en avgjørelse fra Høyesterett 5. november 2020 ble det i en ankesak fastslått at rutinemessige kroppsvisitasjoner uten begrunnelse utgjør et brudd på Grunnloven § 93 og EMK art. 3, og at en slik krenkelse gir rett til «effective remedy». Høyesterett uttalte at en ren konstatering av krenkelsen ikke var tilstrekkelig, og resultatet ble at tiltalte i denne saken ble gitt en kompensasjon i form av et ekstra varetektsfradrag på én dag for to ulovlige kroppsvisitasjoner (HR-2020-2136-A).

Domfelte begjærte gjenåpning sommeren 2021, og viste til en avgjørelse fra Høyesterett 28. mai 2021 (HR-2021-1155-A) og til ovenfor nevnte avgjørelse. Han opplyste at han hadde vært utsatt for 798 ulovlige kroppsvisitasjoner i tiden han satt i varetekt fra 2014 til 2017, og at dette skulle gi et ekstra varetektsfradrag på 399 dager. Høyesteretts dom i 2020 var følgelig en ny omstendighet som ga grunnlag for gjenåpning av straffutmålingen. Domfelte anførte at den eneste alternative kompensasjonsmåte for ham var erstatning, men ettersom han sonet en lang dom som nærmet seg slutten, var det nærliggende at han fikk gjenåpnet sin straffesak slik at krenkelsen ble kompensert ved et ekstra varetektsfradrag. Dette ville være nødvendig for å ivareta hans krav til «an effective remedy» etter EMK art. 13.

Kommisjonen uttalte at disse høyesterettsdommene m.fl. skiller seg fra domfeltes sak ved at avgjørelsene ble truffet som ledd i ankebehandlingen over blant annet straffutmålingen, og at man da fant at et ekstra varetektsfradrag ville være en hensiktsmessig måte å reparere krenkelsen på. Ordlyden i høyesterettsavgjørelsene trakk i retning av at et ekstra varetektsfradrag var en egnet måte å reparere krenkelsen på i disse aktuelle ankesakene som var til prøving i Høyesterett. I avgjørelsen 5. november 2020 uttalte førstvoterende at han var i tvil om hvilken form for kompensasjon som var mest hensiktsmessig, men at han i et tilfelle som her var kommet til at det var mest nærliggende å øke varetektsfradraget. Førstvoterende uttalte uttrykkelig at han ikke med dette tok stilling til om det i andre tilfeller kunne være mer hensiktsmessig å kompensere for lignende EMK-brudd på en annen måte.

Kommisjonen viste til at likebehandlingsregelen i EMK art. 14 talte for at domfelte ble gitt et varetektsfradrag på lik linje med de tiltalte som ennå ikke hadde fått en rettskraftig dom da krenkelsene ble konstatert, og som følgelig fikk et ekstra varetektsfradrag ved straffutmålingen. Ettersom domfelte fortsatt soner straffen, vil et varetektsfradrag, eller en reduksjon i straffutmålingen, fremstå som en mer fordelaktig kompensasjon for ham enn å bli tilkjent erstatning. For personer som har sonet ferdig, vil et varetektsfradrag ikke ha noen reell effekt, og da vil det være naturlig å tilkjenne erstatning som kompensasjon for krenkelsene. Etter kommisjonens syn er den etterfølgende konstateringen av at ulovlige kroppsvisitasjoner er en krenkelse av EMK å anse som en ny omstendighet som gir grunnlag for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Et eventuelt varetektsfradrag på 399 dager eller tilsvarende reduksjon av straffen ble ansett å være en «vesentlig mildere rettsfølge».

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning av straffutmålingen tatt til følge.

15.06.2022 (GK-2022/87) Drap – § 391 nr. 3 (ny rettspsykiatrisk erklæring, tilregnelighet), begjæring fra påtalemyndigheten og domfelte

Domfelte ble i 2015 dømt i Asker og Bærum tingrett for ett overlagt drap og to tilfeller av vold mot offentlig tjenesteperson. Straffen ble satt til forvaring, med en tidsramme på 9 år og en minstetid på 6 år. Domfelte anket, og ble ved Borgarting lagmannsretts dom 6. oktober 2016 igjen dømt for overlagt drap og to tilfeller av vold mot offentlig tjenesteperson. Straffen ble, som i tingretten, satt til forvaring, med en tidsramme på 9 år og en minstetid på 6 år. Domfelte anket til Høyesterett og påtalemyndigheten erklærte motanke over straffutmålingen, hva gjaldt beregningen av varetektsfradraget. Anken over straffutmålingen og motanken ble tillatt fremmet. Ved Høyesteretts dom 9. februar 2017 ble ankene forkastet.

Domfelte begjærte i 2022 gjenåpning for Gjenopptakelseskommisjonen. Det ble fremlagt en ny rettspsykiatrisk erklæring om domfelte, og domfelte anførte at denne utgjorde en ny omstendighet som syntes egnet til å lede til frifinnelse. På bakgrunn av det som fremkom i den rettspsykiatriske erklæringen begjærte også Riksadvokaten gjenåpning.

Kommisjonen fant at den rettspsykiatriske erklæringen var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse, og at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

15.06.2022 (GK-2021/320) Ran m.m. – § 391 nr. 3 (ny rettspsykiatrisk erklæring, tilregnelighet)

En mann ble i 2014 dømt i tingretten for to ran, et forsøk på ran, et tilfelle av trusler, to tilfelle av oppbevaring av narkotika og et tilfelle av bruk av narkotika. Straffen ble

satt til fengsel i 1 år og 10 måneder. Domfelte ble også dømt til å betale oppreisningserstatning til to fornærmede. Domfelte anket over straffutmålingen til Borgarting lagmannsrett, som nektet anken fremmet.

Domfelte begjærte gjenåpning i 2016, men begjæringen ble ikke tatt til følge.

Domfelte begjærte på ny gjenåpning i 2021. Det ble anført at domfeltes etterfølgende sykdomsutvikling kastet nytt lys over hans tilregnelighet på gjerningstidspunktet. Kommisjonen oppnevnte to rettspsykiatriske sakkyndige. De avga en rettspsykiatrisk erklæring der de konkluderte med at domfelte antas å ha vært psykotisk på gjerningstidspunktet.

Kommisjonen fant at den rettspsykiatriske erklæringen var en ny omstendighet, som syntes egnet til å føre til frifinnelse, og at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

16.06.2022 (GK-2020/107, 2021/113, 2021/114, 2021/115, 2021/116, 2021/117, 2021/118, 2021/119, 2021/120, 2021/121, 2021/122, 2021/123, 2021/235, 2021/236 og 2022/108) Vold, trusler, tyveri, narkotika mm. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann var i perioden 1994-2014 domfelt 14 ganger for ulike straffbare handlinger. Han var også ilagt en rettergangsbot av lagmannsretten. I forbindelse med nye straffbare handlinger i 2018 ble det innhentet en prejudisiell observasjon, som konkluderte med tvil om tilregnelighet (schizofreni). Straffesakene ble etter dette henlagt.

Det ble reist spørsmål ved om domfelte kunne ha vært utilregnelig også ved handlingene som var pådømt i perioden 1994-2014. Kommisjonen oppnevnte to rettspsykiatriske sakkyndige, som konkluderte med at domfelte var psykotisk i rettspsykiatrisk forstand i perioden 2005 til 2014. For handlingene som var begått før 2005 uttalte de sakkyndige at domfelte ved noen anledninger har hatt sterkt nedsatt bevissthet (rusutløst psykose).

Kommisjonen fant at den sakkyndige erklæringen var en ny omstendighet som var egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. På bakgrunn av dette ble sju av dommene, hvor de straffbare handlingene var begått etter januar 2005, gjenåpnet. I tillegg ble kjennelsen om rettergangsbot fra 2006 gjenåpnet. For de øvrige sju dommene, hvor siste handlingstidspunkt var oktober 2001, ble det lagt til grunn at handlingene var utført under selvforskyldt, rusutløst psykose, som ikke fritar for straff. Begjæring om gjenåpning av disse dommene ble ikke tatt til følge.

Kommisjonens besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning delvis til følge.

16.06.2022 (GK-2021/103, 2021/104, 2021/105, 2021/106, 2021/107, 2021/108, 2021/109, 2021/110, 2021,111) Vold, skadeverk, trusler mv. - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet)

En mann var i perioden 2007-2019 domfelt ni ganger for ulike straffbare handlinger. I forbindelse med nye straffbare handlinger ble det i 2020 innhentet en rettspsykiatrisk undersøkelse av domfelte som konkluderte med at han var psykotisk (Paranoid schizofreni) på handlingstidspunktene for de nye forholdene, og som ledet til dom på frifinnelse. Domfelte begjærte de forutgående dommene gjenåpnet og viste til at han mest sannsynlig også var psykotisk på tidspunktene for samtlige av de handlingene han tidligere var domfelt for.

Kommisjonen fant at den sakkyndige erklæringen fra 2020 var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Tidspunktet for antatt debut av diagnosen var angitt til «2013 eller før». På denne bakgrunn ble fire av dommene der handlingstiden var 2014-2019 gjenåpnet. Begjæring om gjenåpning av de fem eldste dommene der handlingstiden var 2006-2009 ble ikke tatt til følge, og det ble vist til tidligere rettspsykiatrisk vurdering av domfelte fra 2008.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning delvis til følge.

24.08.2022 (GK-2022/77) Familievold - § 391 nr. 3 (nye bevis og omstendigheter)

En kvinne ble i 2016 dømt i Oslo tingrett til betinget fengsel i 9 måneder for gjentatte ganger å ha mishandlet sine to barn. Påtalemyndigheten anket lovanvendelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen til Borgarting lagmannsrett, som ved dom i 2017 forkastet anken.

Domfelte begjærte gjenåpning, og viste til at begge barna i ettertid hadde forklart at domfelte ikke hadde slått dem, og at deres forklaringer var påvirket av faren. Det ble også vist til at faren, i sivil dom fra 2015, var blitt tildelt daglig omsorg og foreldreansvar for barna, mens domfelte kun fikk samværsrett. Det ble avsagt ny dom i barnefordelingssaken i 2021, hvor domfelte alene fikk omsorg og foreldreansvaret for barna, mens faren fikk rett til samvær én gang i måneden under tilsyn. Etter anke til lagmannsretten, ble det bestemt at faren ikke skulle ha noe samvær med barna.

Kommisjonen viste til at tingretten, i forbindelse med barnefordelingssaken i 2021, uttalte at det kunne stilles spørsmål ved om volden fra mor var så omfattende som det ble lagt til grunn i straffedommen i 2017. Tingretten viste også til et sakkyndig notat fra 2020, hvor datteren forklarte at hun ikke kunne huske å ha blitt slått av mor. Kommisjonen viste også til en sakkyndig rapport fra 2021 hvor begge barna hadde uttalt at det ikke var sant at mor hadde utøvd vold mot dem, og at deres tidligere forklaringer var påvirket av far. Lagmannsretten viste i sin dom i 2021 til at begge barna hadde uttalt i ettertid at de var påvirket av faren da de forklarte seg om vold fra mor i forbindelse med straffesaken mot henne.

Etter kommisjonen vurdering var det i dommene fra 2021 om foreldreansvar mv., og i de sakkyndige rapportene som var innhentet, fremkommet nye omstendigheter eller nye bevis som syntes egnet til å føre til gjenåpning, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. De nye opplysninger tilsa at det kunne være tvil om domfelte hadde utøvet vold mot sine to barn slik som beskrevet i dommen, eller i alle fall om omfanget av denne voldsutøvelsen var slik som det ble lagt til grunn ved straffutmålingen.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

29.09.2022 (GK-2020/250) Narkotika - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), frifinnende dom for en annen tiltalt

En mann ble i 2019 dømt i Haugaland tingrett til fengsel i 4 år og 6 måneder for salg av narkotika og oppbevaring av narkotika og dopingmidler. Etter anke til Gulating lagmannsrett ble han i 2020 dømt i tråd med tiltalen til fengsel i 4 år.

Domfelte begjærte gjenåpning og viste til at vedkommende som domfelte var dømt for å selge narkotika til, ble frifunnet for kjøp av narkotika i sin sak for Gulating lagmannsrett i dom 24. september 2020. Vedkommende hadde tilstått kjøpet i politiavhør, men trakk senere tilståelsen i retten. Etter å ha fått politiavhørene avspilt kunne ikke lagmannsretten helt utelukke vedkommendes forklaring om at han ikke hadde hatt befatning med narkotikaen som beskrevet i tiltalebeslutningen.

Kommisjonen fant at den nye bevisvurderingen til lagmannsretten i dom 24. september 2020 var en ny omstendighet som syntes egnet til å føre til frifinnelse for domfelte for tiltalepost I a om salg av narkotika, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3. Det ble vist til at politiavhørene ikke ble avspilt for retten i domfeltes sak og at tilståelsen i politiavhøret hadde vært et sentralt bevis, særlig for å angi type og mengde narkotika. Kommisjonen bemerket at en SMS-korrespondanse som kunne knyttes til domfelte hadde et klart preg av å omhandle narkotikasalg til noen. Det var imidlertid ikke mulig å anslå type og mengde narkotika ut fra SMS-korrespondansen alene.

Kommisjonen fant ikke å gjenåpne tiltalepost I b og II som omhandlet oppbevaring av narkotika og dopingmidler.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning delvis til følge.

02.11.2022 (GK-2022/148) Narkotika - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2019 frifunnet i Oslo tingrett for grov narkotikaforbrytelse og heleri. Etter anke fra påtalemyndigheten ble han i 2020 dømt i Borgarting lagmannsrett etter tiltalen, og straffen ble satt til fengsel i 13 år og 8 måneder. Anke til Høyesterett ble nektet fremmet. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 287 ulovlige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skulle gi et ytterligere varetektsfradrag på 143 dager.

Kommisjonen viste til at de ulovlige kroppsvisitasjonene ikke hadde vært et tema under rettens behandling av straffutmålingsspørsmålet, og at dette var en ny omstendighet etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Selv om det foreligger en ny omstendighet, er det imidlertid et vilkår for gjenåpning at den nye omstendigheten synes egnet til å føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge. Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn og kom til at et eventuelt varetektsfradrag på 144 dager i en dom på 13 år og 8 måneder var å anse som en «vesentlig» mildere rettsfølge.

Kommisjonen uttalte i avgjørelsen at spørsmålet om hvorvidt et eventuelt ytterligere varetektsfradrag utgjorde en «vesentlig mildere rettsfølge», beror på et skjønn. Et naturlig utgangspunkt ved denne vurderingen vil være å se på antall dager som skal gå i fradrag i forhold til straffens totale lengde. Dersom det er snakk om et lite antall dager som eventuelt skal gå i fradrag i en straff på flere års fengsel, vil det være nærliggende å falle ned på at en gjenåpning ikke vil føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge. Motsatt vil et lite antall dager som skal gå i fradrag kunne utgjøre en «vesentlig mildere» rettsfølge i saker hvor det er idømt en relativt kort fengselsstraff. Det vil imidlertid også kunne være andre momenter som kan være aktuelle ved vurderingen av om det foreligger en «vesentlig mildere» rettsfølge, og dette må vurderes fra sak til sak. Etter kommisjonens vurdering vil et ytterligere varetektsfradrag på 120 dager eller mer alltid utgjøre en «vesentlig mildere» rettsfølge, uavhengig av straffens totale lengde.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

02.11.2022 (GK-2022/185) Vegtrafikkloven - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, tilregnelighet), begjæring fra påtalemyndigheten

En mann ble i 2022 dømt i tingretten for å ha kjørt bil i ruspåvirket tilstand, for å ha kjørt bil uten gyldig førerkort og for å ha brukt narkotika (cannabis). Handlingstiden var 1. september 2021. Straffen ble satt til betinget fengsel i 24 dager og en bot på kr 58 000. Han ble også ilagt ett års sperrefrist for erverv av førerrett for motorvogn. Dommen ble ikke anket.

Påtalemyndigheten begjærte i august 2022 gjenåpning av straffesaken til gunst for domfelte. Grunnlaget for begjæringen var en rettspsykiatrisk erklæring som ble innhentet i anledning en annen straffesak mot samme domfelte. De sakkyndige hadde der konkludert med at domfelte hadde en schizofreni på handlingstidspunktet, som i den saken var 01.11.2021.

Kommisjonen fant at den nye rettspsykiatriske erklæringen var en ny omstendighet som syntes egnet til frifinnelse, og at vilkårene for gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var oppfylt-

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

03.11.2021 (GK-2020/172) Misbruk av overmaktsforhold og seksuelt krenkende atferd uten samtykke – § 392 annet ledd (særlige forhold) manglende ivaretagelse av kontradiksjon

En mann ble i 2020 dømt i Lister tingrett for overtredelse av straffeloven § 295 bokstav a (misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold) og straffeloven § 298 (seksuelt krenkende atferd uten samtykke). Straffen ble satt til fengsel i ett år og åtte måneder. Han ble også dømt til kontaktforbud overfor fornærmede i en periode på fem år, til å betale fornærmede kroner 100 000 i oppreisningserstatning og til å betale kroner 3000 i saksomkostninger. Domfelte anket dommen til lagmannsretten, men lagmannsretten nektet anken fremmet. Høyesteretts ankeutvalg forkastet domfeltes anke over lagmannsrettens beslutning om å nekte anken fremmet.

Domfelte begjærte saken gjenåpnet i 2020. Han anførte blant annet at det var en grov saksbehandlingsfeil at det ikke ble gjennomført en fullstendig utredning av om fornærmede oppfylte kriteriene for lettere psykisk utviklingshemming, at det ikke skulle vært gjennomført tilrettelagt avhør av fornærmede, at kravene til siktedes kontradiksjon ikke var oppfylt, at fornærmedes forklaring var feil og at det var motstrid mellom ulike forklaringer fra fornærmede. Kommisjonen fant at kravene til domfeltes kontradiksjon ikke ble tilstrekkelig ivaretatt i saken. Etter en samlet vurdering kom kommisjonen til at saken alt i alt stilte seg slik at det burde skje en ny prøvelse av saken for at man skal kunne føle seg overbevist om at ingen urett har skjedd.

Kommisjonen fant dermed at den manglende ivaretagelsen av siktedes rett til kontradiksjon utgjorde særlige forhold som tilsa at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny, jf. straffeprosessloven § 392 annet ledd.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

07.12.2022 (GK-2020/120) Narkotika - § 391 nr. 3 (nytt bevis)

En mann ble i 2014 dømt i Oslo tingrett til fengsel i 1 år for blant annet brudd på narkotikalovgivningen, heleri og skadeverk. Han anket til lagmannsretten, hvor han på nytt ble funnet skyldig etter tiltalen. Borgarting lagmannsrett avsa dom i 2015, og straffen ble satt til fengsel i 10 måneder.

Domfelte begjærte gjenåpning av domfellelsen for ett av tiltalepunktene, som gjaldt oppbevaring av ca. 20 gram heroin. Dette ble funnet utenfor leiligheten hans på terrassen, da politiet skulle pågripe ham for skadeverk. Han hadde hele tiden nektet for at dette var hans, og hevdet at det kunne tilhøre noen andre i leilighetskomplekset. Verken domfeltes fingeravtrykk eller DNA ble funnet på pakken med heroin, og domfelte hadde ingen historikk som omfattet befatning med heroin.

Etter soning av straffen foretok han et hemmelig lydopptak av en samtale han hadde med en nabo, som bodde i leiligheten ved siden av domfelte. Naboen var også stoffmisbruker, og hadde en historikk som omfattet heroin. I dette lydopptaket skal naboen ha forklart at han hadde hatt besøk av en venn som het *, og at det var * som hadde kastet ut heroinen da han hørte at politiet var i oppgangen. Domfelte anførte i gjenåpningsbegjæringen at dette lydopptaket, som ble fremlagt for kommisjonen, var

et nytt bevis, og at det bekreftet at heroinen som ble funnet på terrassen, ikke var hans.

Kommisjonen fant at det var en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet for dette forholdet, dersom lydopptaket hadde foreligget for den dømmende rett, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

08.12.2022_(GK-2022/72) Voldtekt - § 391 nr. 3 (ny sakkyndig erklæring, grad av alkoholpåvirkning)

En mann ble i 2020 dømt i Kristiansand tingrett for overtredelse av straffeloven § 291 bokstav b), som gjør det straffbart å ha seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen. Straffen ble satt til fengsel i 3 år og 3 måneder. Han ble også dømt til å betale erstatning til fornærmede.

Domfelte anket dommen til lagmannsretten, men lagmannsretten nektet anken fremmet. Høyesteretts ankeutvalg forkastet domfeltes anke over lagmannsrettens beslutning.

Domfelte begjærte saken gjenåpnet i 2022. Han anførte at fornærmedes blod- og urinprøve var blitt feiltolket av retten. Som nytt bevis fremla han en sakkyndigvurdering om påvirkningsgrad og søvn, som han selv hadde innhentet. Han anførte at denne rokket ved tingrettens konklusjon om fornærmedes tilstand på handlingstiden.

Kommisjonen fant at analyseresultatet av fornærmedes urin- og blodprøve var blitt feiltolket av tingretten, som dermed hadde lagt feil faktum til grunn mht. fornærmedes alkoholpåvirkning. Den nye sakkyndige vurderingen om sammenheng mellom etanol i urin og i blod, samt mulig påvirkningsgrad, tilsa at fornærmedes alkoholpåvirkning etter alt å dømme var lavere enn det tingretten hadde lagt til grunn. Det forelå dermed et nytt bevis som syntes egnet til å føre til frifinnelse, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

08.12.2022_(GK-2022/247) Frihetsberøvelse, kroppskrenkelse m.m. - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvitsering under varetekt

En mann ble i 2019 dømt for frihetsberøvelse, grov kroppskrenkelse, grove trusler og kjøring uten gyldig førerkort til gjeninnsettelse i forvaring etter prøveløslatelse fra Ringerike tingretts dom fra 2012, med en forlengelse på 5 år. Etter anke fra domfelte fant Borgarting lagmannsrett i 2019 å utmåle en ny forvaringsdom med en tidsramme på 3 år og en minstetid på 2 år. Etter anke til Høyesterett, som opphevet dommen hva gjaldt varetektsfradraget, kom lagmannsretten i 2020 til at riktig varetektsfradrag var 574 dager. Senere forlenget Asker og Bærum tingrett i dom fra 2021 tidsrammen

for forvaringen med 4 år. Etter anke fant Borgarting lagmannsrett i dom fra 2022 at tidsrammen for forvaringen skulle forlenges med 3 år.

Domfelte begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for ca. 900-1000 ulovlige kroppsvisitasjoner fra år 2011 til 2020.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Perioden begrenset seg til å gjelde kroppsvisitasjoner som var tilknyttet dommen han sonet nå. Videre var det spørsmål om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge. Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn, og uten å ta endelig stilling til antall kroppsvisitasjoner, fant kommisjonen at et eventuelt fradrag i straff eller varetektsfradrag i denne saken ville ligge over det som etter praksis skulle til for å gjenåpne straffutmålingen. Etter kommisjonens vurdering var det en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling etter gjenåpning ville innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen viste til sine tidligere avgjørelser GK-2022-148 og GK-2022-191 for vurderingen av hva som er en «vesentlig mildere rettsfølge» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen fant å gjenåpne tre dommer fra Borgarting lagmannsrett fra 2019, 2020 og 2022, ettersom alle tre dommene måtte ses i sammenheng hva gjaldt straffutmålingen for det straffbare forholdet domfelte nå sonet.

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

08.12.2022 (GK-2022/197) Grovt bedrageri - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2019 dømt i Oslo tingrett til fengsel i 1 år og 6 måneder for medvirkning til grovt bedrageri og medvirkning til markedsmanipulasjon. Straffen kom som tillegg til den straff han ble dømt ved Borgarting lagmannsretts dom 2. mai 2017 (LB-2016-19016). Etter anke fra domfelte ble han i 2021 dømt i lagmannsretten etter tiltalen til fengsel i 1 år og 6 måneder. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 296 ulovlige kroppsvisitasjoner mens han sonet en annen dom, og at dette skulle gi et ytterligere fradrag i straffen på 134 dager.

Kroppsvisitasjonene ble utført da domfelte sonet en tidligere dom. Kommisjonen kom likevel til at det var en klar sammenheng mellom de ulovlige kroppsvisitasjonene som var foretatt og domfeltes avhør med Økokrim, advokatbesøk og fremstillinger for tingretten ved iretteføringen av nærværende sak. Kommisjonen fant at det generelle utgangspunktet i slike tilfeller måtte være at visitasjoner som skjer under soning av en tidligere dom likestilles med visitasjoner som hadde funnet sted i varetektsperioden, og at det derfor kunne gi grunnlag for gjenåpning av straffutmålingen i den siste dommen. Ettersom den domfelte ikke hadde vært varetektsfengslet i saken som var begjært gjenåpnet, var det ikke naturlig å gi et

«ytterligere varetektsfradrag», men at kompensasjonen eventuelt kunne gis ved å redusere straffen som var fastsatt i dommen.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Videre var det spørsmål om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge. Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn, og uten å ta endelig stilling til antall kroppsvisitasjoner, fant kommisjonen at et eventuelt fradrag i straff i denne saken ville ligge over det som etter praksis skulle til for å gjenåpne straffutmålingen. Etter kommisjonens vurdering var det en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling etter gjenåpning ville innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen viste til sine tidligere avgjørelser GK-2022/148 og GK-2022/191 for vurderingen av hva som er en «vesentlig mildere rettsfølge» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

08.12.2022_(GK-2022/172) Medvirkning til overlagt drap - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2011 dømt i Oslo tingrett for medvirkning til ett tilfelle av overlagt drap og ett tilfelle av forsøk på overlagt drap til fengsel i 21 år. Etter anke fra domfelte ble han i 2012 dømt i Borgarting lagmannsrett etter tiltalen til fengsel i 20 år. Anke til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 466 ulovlige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skjønnsmessig beregnet skulle gi et ytterligere varetektsfradrag på 250 dager.

Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Videre var det spørsmål om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge.

Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn, og uten å ta endelig stilling til antall kroppsvisitasjoner, fant kommisjonen at et eventuelt fradrag i straff eller varetektsfradrag i denne saken ville ligge over det som etter praksis skulle til for å gjenåpne straffutmålingen. Etter kommisjonens vurdering var det en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling etter gjenåpning ville innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen viste til sine tidligere avgjørelser GK-2022-148 og GK-2022-191 for vurderingen av hva som er en «vesentlig mildere rettsfølge» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

21.12.2022 (GK-2022/253) Overlagt drap, legemsfornærmelse m.m. - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2013 dømt i Larvik tingrett for overlagt drap, legemsfornærmelse under særdeles skjerpene omstendigheter, narkotikaovertridelser og ulovlig bæring av kniv på offentlig sted til fengsel i 16 år og 6 måneder. Etter anke fra domfelte ble han i 2014 dømt i Agder lagmannsrett etter tiltalen til fengsel i 17 år og 6 måneder. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for 274 ulovlige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skjønnsmessig beregnet skulle gi et ytterligere varetektsfradrag på 137 dager. Kommisjonen fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Videre var det spørsmål om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge.

Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser, hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn, og kom til at et eventuelt fradrag i straffen eller et økt varetektsfradrag ville ligge over det som etter praksis skulle til for å gjenåpne straffutmålingen. Se avgjørelsene i sak GK-2022-148 og sak GK-2022-191 for vurderingen av hva som anses som en «vesentlig mildere rettsfølge» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Etter kommisjonens vurdering var det en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling etter gjenåpning ville innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen hadde bemerkninger knyttet til domfeltes anførsel om at gjenopptakelse med sikte på endring av varetektsfradrag per dags dato var eneste kompensasjon for slike menneskerettighetskremler, med en henvisning til Oslo tingrett i dom fra 3. november 2022 (TOSL-2021-107095). Kommisjonen bemerket i den anledning at det for en domfelt, som har vært utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt, er anledning til å fremme erstatningskrav for Statens sivilrettsforvaltning som alternativ kompensasjon. Kommisjonen har fått opplyst fra Statens sivilrettsforvaltning at det i sak 22/18039, avgjort 6. desember 2022, ble tilkjent oppreisning til en domfelt som var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt. Oppreisningsbeløpet ble forhøyet i omgjøringsvedtak 13. desember 2022 (sak 22/18039-2).

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

22.12.2022 (GK-2022/239) Narkotika - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2013 dømt i Oslo tingrett for narkotikaovertridelser til fengsel i 11 år. Etter anke fra domfelte ble han i 2014 dømt i Borgarting lagmannsrett etter tiltalen til 12 års fengsel. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for ca. 215 ulovlige kroppsvisitasjoner under

varetektsperioden, og at dette skjønsmessig beregnet skulle gi et ytterligere varetektsfradrag på 110 dager.

Kommisjonens fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Videre var det spørsmål om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge.

Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn. Kommisjonen fant at det var stor usikkerhet rundt det nøyaktige antallet kroppsvisitasjoner, men at antallet lå tett opp til det nivået kommisjonen tidligere hadde uttalt at uansett skulle anses som en vesentlig mildere rettsfølge. Se avgjørelsene i sak GK-2022-148 og sak GK-2022-191 for vurderingen av hva som anses som en «vesentlig mildere rettsfølge» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Domfelte var idømt en lang straff med fengsel i 12 år. Likevel, sett hen til usikkerheten om antall kroppsvisitasjoner, var det etter kommisjonens vurdering i denne saken en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling etter gjenåpning vil innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen hadde bemerkninger knyttet til domfeltes anførsel om at gjenopptakelse med sikte på endring av varetektsfradrag per dags dato var eneste kompensasjon for slike menneskerettighetskrenkelser, med en henvisning til Oslo tingrett i dom fra 3. november 2022 (TOSL-2021-107095). Kommisjonen bemerket i den anledning at det for en domfelt, som har vært utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt, er anledning til å fremme erstatningskrav for Statens sivilrettsforvaltning som alternativ kompensasjon. Kommisjonen har fått opplyst fra Statens sivilrettsforvaltning at det i sak 22/18039, avgjort 6. desember 2022, ble tilkjent oppreisning til en domfelt som var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt. Oppreisningsbeløpet ble forhøyet i omgjøringsvedtak 13. desember 2022 (sak 22/18039-2).

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

22.12.2022 (GK-2022/235) Drap, legemsfornærmelse - § 391 nr. 3 (ny omstendighet), ulovlig kroppsvisitering under varetekt

En mann ble i 2015 dømt i Glåmdal tingrett for drap og legemsfornærmelse under særdeles skjerpene omstendigheter til fengsel i 13 år. Etter anke fra domfelte ble han i 2015 dømt i Eidsivating lagmannsrett etter tiltalen til 13 års fengsel. Han begjærte gjenåpning av straffutmålingen, og anførte som ny omstendighet at han hadde vært utsatt for ca. 237 ulovlige kroppsvisitasjoner under varetektsperioden, og at dette skjønsmessig beregnet skulle gi et ytterligere varetektsfradrag på 120 dager.

Kommisjonens fant at opplysningen om at domfelte var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner i varetektsperioden, og at dette skulle kompenseres, var en «ny omstendighet» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Videre var det spørsmål om den nye omstendigheten syntes egnet til å føre til en «vesentlig mildere» rettsfølge.

Kommisjonen viste til tidligere avgjørelser hvor dette hadde vært anført som gjenåpningsgrunn. Kommisjonen fant at det var stor usikkerhet rundt det nøyaktige antallet kroppsvisitasjoner, men at antallet lå tett opp til det nivået kommisjonen tidligere hadde uttalt at uansett skulle anses som en vesentlig mildere rettsfølge. Se avgjørelsene i sak GK-2022-148 og sak GK-2022-191 for vurderingen av hva som anses som en «vesentlig mildere rettsfølge» etter straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Domfelte var idømt en lang straff med fengsel i 13 år. Likevel, sett hen til usikkerheten om antall kroppsvisitasjoner, var det etter kommisjonens vurdering i denne saken en rimelig mulighet for at en ny straffutmåling etter gjenåpning vil innebære en «vesentlig mildere rettsfølge», jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.

Kommisjonen hadde bemerkninger knyttet til domfeltes anførsel om at gjenopptakelse med sikte på endring av varetektsfradrag per dags dato var eneste kompensasjon for slike menneskerettighetskrenkelser, med en henvisning til Oslo tingrett i dom fra 3. november 2022 (TOSL-2021-107095). Kommisjonen bemerket i den anledning at det for en domfelt, som har vært utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt, er anledning til å fremme erstatningskrav for Statens sivilrettsforvaltning som alternativ kompensasjon. Kommisjonen har fått opplyst fra Statens sivilrettsforvaltning at det i sak 22/18039, avgjort 6. desember 2022, ble tilkjent oppreisning til en domfelt som var utsatt for ulovlige kroppsvisitasjoner under varetekt. Oppreisningsbeløpet ble forhøyet i omgjøringsvedtak 13. desember 2022 (sak 22/18039-2).

Kommisjonen besluttet enstemmig å ta begjæringen om gjenåpning til følge.

Kommisjonens virksomhet for øvrig

Fagseminar

I juni inviterte kommisjonen to kriminalteknikere fra Oslo politidistrikt og en rettsgenetisk sakkyndig fra Oslo Universitetssykehus til å holde et foredrag om kriminalteknisk etterforskning

I desember hadde vi et halvdagsseminar om digitale spor med etterforskere fra Oslo politidistrikt.

Kommisjonens digitaliseringsprosjekt

I tråd med føringer gitt i Digitaliseringsrundskrivet (H-7/17) fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet startet kommisjonen i 2018 arbeidet med å forberede et helhetlig digitaliseringsprosjekt.

Et digitalt skjema for begjæring om gjenåpning vil bli lagt inn på kommisjonens hjemmeside. Løsningen etableres via Altinn, men har dessverre blitt svært forsinket.

Som en del av dette prosjektet ønsker kommisjonen også å knytte seg opp mot Justishub, den nye kommunikasjonskanalen mellom sentrale aktører i straffesakskjeden. Ved å bruke Justishub som kommunikasjonskanal håper

kommisjonen å bidra til økt effektivitet både i egen virksomhet og hos andre aktører i straffesakskjeden. Kommisjonen benytter nasjonale fellesløsninger for digitale forsendelser. Politi og påtalemyndigheter ønsker ikke å motta forsendelser på nasjonale fellesløsninger. Dette gjør at utgående korrespondanse til politi og påtalemyndighet sendes på kryptert e-postlinje der kapasiteten er sterkt begrenset. Dette er tungvint og ineffektivt for kommisjonens saksbehandling.

Vi har hatt tre forberedende møter med prosjektansvarlige for Justishub i 2022.

Kontakt med andre myndigheter

I mars var det etatsstyringsmøte med den administrative ledelsen i Sivilavdelingen i JD.

Kommisjonens leder deltok på Topplederkonferansen i regi av Arbeidsgiverpolitisk avdeling i kommunal- og distriktsdepartementet i august og på Justis- og beredskapsdepartementets etatslederkonferanse i september. Vi deltok også på seminar om tillitsreformen i november. I desember deltok vi på virksomhetsseminar med Sivilavdelingen.

I september hadde vi et møte med Statens sivilrettsforvaltning om partnerdrapskommisjonen..

Internasjonal kontakt

Vi opprettholder kontakten med kommisjonene i England/Wales/Nord-Irland (CCRC), Skottland (SCCRC), New Zealand (NZ CCRC), men vi hadde dessverre ikke anledning til å delta på CCRCs 25 års jubileum.

Lenker til kommisjonenes hjemmesider:

<https://ccrc.gov.uk/>

<https://www.sccrc.co.uk/>

<https://www.ccrcc.nz/>

Nye lokaler

Kommisjonens leiekontrakt utløp i 28. februar 2022 og vi flyttet til Brynsalléen 4 i mars. Lokalene er oppusset og tilpasset kommisjonens ønsker og behov. Vi har fått praktiske lokaler som bedre ivaretar kommisjonens sikkerhetsbehov og vi har fått et godt, fleksibelt og praktisk kontorlokale. Vi var særlig opptatt av at krav til universell utforming var oppfylt, med blant annet et godt lydsystem. Videre er mulighet for digital deltakelse og møter ivare tatt.

Informasjonsvirksomhet

Så vidt mulig imøtekommes forespørsler om foredrag o.l. om kommisjonens virksomhet. Leder har holdt en rekke foredrag i løpet av året;

- For en avdeling og en seksjon i Justis- og beredskapsdepartementet i hhv. januar og oktober

- I mars på seminar for masterstudenter i etterforskning i regi av Politihøgskolen
- I april på Fagrådsmøte for Rettspsykiatrisk poliklinikk, Oslo universitetssykehus
- I mai deltok leder på et fredagsmøte i Juss Buss
- I august et innlegg på Nordisk juristmøte i Reykjavik
- I november i faglunssamling for Seksjon for rettsgenetikk i straffesaker
- I desember på fagdag for Kriminalteknisk seksjon i Oslo politidistrikt

I tillegg:

- Rolf Sæther holdt et foredrag for Rotary i Kristiansund
- Bendik Falch-Koslung medvirket på Rettssikkerhetskonferansen

Mediekontakt

Vi har merket en klar økning av interesse for kommisjonens arbeid i flere medier de siste årene. Det er registrert 1342 artikler om Kommisjonen hos Retriever i 2022, mot 1440 i 2021, 755 i 2020 og 808 i 2019. Baneheia-saken har fått mye oppmerksomhet i mediene, men det er også oppmerksomhet i forbindelse med «True Crime» i serier, bøker eller artikler. Leder har blant annet blitt intervjuet en rekke ganger i radio, TV, aviser, magasiner og podkaster. Kommisjonen legger vekt på å være åpen og tilgjengelig for spørsmål og henvendelser fra journalister.

Kommisjonen har en medie- og informasjonsstrategi som er nedfelt i et særskilt dokument.

På kommisjonens hjemmeside www.gjenopptakelse.no finnes informasjon om Gjenopptakelseskommisjonen og regelverket, pressemeldinger, nedlastbart skjema for begjæring om gjenåpning, kommisjonens årsrapporter, anonymiserte kortversjoner av avgjørelser om gjenåpning med mer. I tillegg til bokmål, nynorsk og samisk er sentral informasjon tilgjengelig på tolv språk.

På hjemmesiden er det lagt inn en «presseknapp» der alle kommisjonens avgjørelser i fulltekst er tilgjengelig for mediene i tre måneder.

Alle realitetsavgjørelser fra kommisjonen blir publisert i Lovdata.

Kommisjonens Twitterkonto brukes til formidling av avgjørelser som er lagt ut på kommisjonens hjemmeside, pressemeldinger og informasjon om ledige stillinger i sekretariatet.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

Intern styring

Etter § 14 i økonomireglementet skal Gjenopptakelseskommisjonen ha tilfredsstillende internkontroll slik at driften er formåls- og kostnadseffektiv, utføres i samsvar med gjeldende lover og regler og at rapporteringen er pålitelig og nøyaktig. God intern styring innebærer at eventuelle vesentlige avvik forebygges, avdekkes og korrigeres i nødvendig utstrekning. Gjenopptakelseskommisjonen har til vanlig en effektiv internkontroll, og det er i 2022 ikke avdekket vesentlige svakheter i denne. Risikovurdering ble sist foretatt 06.10.2022.

Internkontrollen er utført og dokumentert i det omfang som anses nødvendig ut fra virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse.

Gjenopptakelseskommisjonen er ikke kjent med at det foreligger særlige utfordringer, og ingen konkrete svakheter er avdekket.

Særskilt om forebyggende sikkerhet

Gjenopptakelseskommisjonen har ingen objekter/infrastrukturer som er særlig viktige for å opprettholde grunnleggende nasjonale funksjoner, og som dermed har betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser.

Gjenopptakelseskommisjonen har en risiko- og sårbarhetsanalyse som gjennomgås og oppdateres jevnlig. Likeledes oppdateres virksomhetens beredskapsplan med jevne mellomrom.

I forbindelse med flytting til nye kontorlokaler har kommisjonen hatt et særlig fokus på å forbedre den fysiske sikkerheten i virksomheten. I de nye lokalene er det etablert en sluse ved inngangen og en ytre sone for besøkende. Ingen besøkende slippes inn i indre sone med mindre det er behov for det og det antas ubetenkelig. Datarom, arkiver og kontorer ligger i den indre sonen og kan låses.

Alle ansatte ble i forbindelse med Nasjonal sikkerhetsmåned oppfordret til å ta kurset om grunnprinsipper for IKT-sikkerhet hos NSM.

Saker fra Riksrevisjonen

Kommisjonen har ikke fått noen merknader fra Riksrevisjonen i 2022. Generelt bemerkes at eventuelle merknader fra Riksrevisjonen vil bli gitt høy prioritet. Det samme gjelder eventuell kritikk fra Sivilombudet.

Inkluderingsdugnad

Gjenopptakelseskommisjonen har fokus på inkluderingsdugnaden ved nyansettelser. Mangfoldserklæringer brukes i stillingsannonsene.

Gjenopptakelseskommisjonen har i 2022 hatt færre enn fem nyansettelser, og skal følgelig ikke rapportere noen prosentandel med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en.

Vi vil fortsette dette arbeidet slik det er beskrevet ovenfor.

Likestillingsredegjørelse, mangfold og inkluderende arbeidsliv

Gjenopptakelseskommisjonen har som mål å sikre at kommisjonen til enhver tid har riktig bemanning og kompetanse.

Gjenopptakelseskommisjonen har som mål at den skal ha en bedriftskultur basert på likestilling, mangfold og respekt for den enkelte, slik at alle får mulighet til å utvikle sine evner og benytte sin kompetanse. Ved utlysning av ledige stillinger blir det tatt inn en mangfoldserklæring i utlysningsteksten.

Gjenopptakelseskommisjonen har videreført prinsippene i IA-avtalen (inkluderende arbeidsliv) som tar sikte på at alle som vil og kan skal få bidra i arbeidslivet. Kommisjonen har også seniorpolitiske tiltak.

Gjenopptakelseskommisjonens sekretariat ledes av en kvinne, og sekretariatet for øvrig bestod pr. 31.12.2022 av elleve kvinner og to menn. Dette innebærer at kjønnsfordelingen i sekretariatet i 2022 har vært 86 % kvinner og 14 % menn. Samtlige lederstillinger i organisasjonen er besatt av kvinner. Statens mål om å oppnå en kvinneandel i lederstillinger på 40 % er dermed oppfylt for sekretariatets del.

Tiltak mot diskriminering, mobbing og trakassering er nedfelt i kommisjonens HMS-plan. Kommisjonen har arbeidet videre med å fastlegge nærmere prosedyrer i varslingsaker.

Sykefraværet i kommisjonens sekretariat er lavt, og på den bakgrunn har kommisjonen ikke hatt behov for å iverksette tiltak for å redusere sykefraværet.

Konsulentbruk i staten

Virksomheten er pålagt å redusere konsulentbruk på områder der det ligger til rette for å benytte interne ressurser og kompetanse. I 2022 har vi hatt noe konsulentbruk i forbindelse med vårt saksbehandlingssystem og for testing av hjemmesiden i forbindelse med kravet om tilgjengelighetserklæring. Dette er konsulentbruk som var nødvendig da vi ikke innehar den kompetansen internt eller har muligheter til å gjøre etterspurte oppdatering selv.

Virksomheten har ikke kjøpt konsulenttenester fra kommunikasjonsbransjen.

Virksomheten oppnevner forsvarere, bistandsadvokater, sakkyndige og tolker i de sakene hvor det er behov for dette. Disse oppnevningene blir ført på kap. 0466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. som er regelstyrt. Disse oppnevningene blir også betegnet som konsulentbruk, men er en nødvendighet i flere av våre saker.

Øke antallet lærlinger

Gjenopptakelseskommisjonen har gjennom flere år vurdert hvorvidt det vil være mulig for kommisjonen å oppfylle kravet om lærlinger i statlige virksomheter. Konklusjonen har vært at kommisjonen på grunn av sekretariatets størrelse og oppgaver ikke har nok og relevante arbeidsoppgaver å tilby lærlinger. Denne konklusjonen er fortsatt dekkende for situasjonen.

V. Vurdering av framtidsutsikter

Gjenopptakelseskommisjonens kjernevirksomhet er behandling av begjæringer om gjenåpning av straffedommer. Kommisjonen plikter å behandle de begjæringer den mottar, så lenge de er innenfor virksomhetens myndighetsområde.

Gjennom en årrekke har antall begjæringer til Gjenopptakelseskommisjonen vært stabilt, gjennomsnittlig 170 begjæringer om gjenåpning. Med 263 begjæringer mottatt i 2021 og 242 i 2022 har det vært en stor økning i antall saker de siste årene, faktisk så mye som 58% siden 2019. Antall årsverk har ikke hatt tilsvarende økning. Skal kommisjonen klare å behandle sakene effektivt og forsvarlig må også de økonomiske rammebetingelsene for kommisjonen bedres. Den ekstra bevilgning som er gitt i 2023 vil komme godt med slik at vi kan øke antall saksbehandlere.

Antall straffedommer i Norge har gått jevnt ned fra rundt 20 500 i året i 2015 ca. 16 000 i 2021 (tall fra SSB) Disse reduksjonene har, som det fremgår, ikke gitt nedgang i antall begjæringer til kommisjonen.

Vi tror det er sannsynlig at antall saker i kommisjonen fortsatt vil *øke* i de kommende fem år, og at mange av sakene vil være arbeidskrevende.

For kommisjonen blir det også en endring ved lederskiftet i 2023 når Kamilla Silseth tar over for Siv Hallgren etter seks år.

Det er også satt ned et Baneheia-utvalg som skal granske straffesaken og foreta en gjennomgang av Gjenopptakelseskommisjonen.

Noen utviklingstrekk som vil ha betydning i den neste femårsperioden:

Teknologisk utvikling

Utviklingen innen DNA-analyser fortsetter

Den teknologiske utviklingen gjør at gamle biologiske spor kan få ny verdi. Det trengs i dag svært små mengder biologisk materiale for å utføre DNA-analyser og lage DNA-profiler. Dette medfører at mulighetene for å identifisere en person på grunnlag av biologiske spor er større enn tidligere. Dersom eldre biologiske spor er i behold, kan de analyseres og eventuelt kaste nytt lys over rettskraftige straffesaker. Analysene kan bidra til at saker gjenåpnes til gunst for den som er domfelt. Dette går også motsatt vei, slik at saker som har endt med frifinnelse, etter begjæring fra

påtalemyndigheten, kan gjenåpnes til skade for den som ble frifunnet. Denne utviklingen og økt kunnskap om DNA-analyser generelt har også medvirket til at det er økt bevissthet omkring risikoen for kontaminasjon av prøvene, og at resultatene som følge av dette har blitt uriktige.

Det er grunn til å anta at dette vil kunne generere flere slike saker for Gjenopptakelseskommissjonen.

Internettrelaterte overgrep

Den globale digitaliseringen har i stor grad muliggjort internettrelaterte overgrep. I Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2022 (mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2022) er alvorlige seksuallovbrudd, herunder internettrelaterte overgrep mot barn, satt opp som et område som skal prioriteres. Denne prioriteringen kan få som konsekvens at kommisjonen vil motta flere slike saker. Dette er ofte saker med et stort antall fornærmede, og det kan for eksempel være kommunikasjon via krypterte kanaler, bruk av kryptovaluta mv. Det er grunn til å anta at slike saker også for kommisjonen kan bli svært arbeidskrevende, de kan kreve styrking av bemanningen og de kan kreve særlig sakkyndighet.

Internasjonale regler og praksis

EU/EØS-regelverket og internasjonal praksis blir stadig viktigere for avgjørelsen av norske saker, både i forvaltningen og i domstolene. NAV-sakene har vært et eksempel på dette. Et annet eksempel er Flyktningkonvensjonssakene

Kommisjonen følger med på avgjørelser fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) og fra andre internasjonale organisasjoner hvor det blir konstatert brudd på menneskerettighetene. Det som har vært mest aktuelt i 2022, har vært saker om ulovlig kroppsvisitasjon. I en avgjørelse fra Høyesterett 5. november 2020 ble det i en ankesak fastslått at rutinemessige kroppsvisitasjoner uten begrunnelse i varetektsperioden utgjør et brudd på Grunnloven § 93 og EMK art. 3, og at en slik krenkelse gir rett til «effective remedy». Høyesterett uttalte at en ren konstatering av krenkelsen ikke var tilstrekkelig, og resultatet ble at tiltalte i denne saken ble gitt en kompensasjon i form av et ekstra varetektsfradrag på én dag for to ulovlige kroppsvisitasjoner (HR-2020-2136-A). Dette har generert flere saker for kommisjonen, se foran under overskriften «Aktuelle avgjørelser fra kommisjonen i 2022».

Komplekse saker

En utvikling mot omfattende og komplekse saker i domstolene, f.eks. saker som gjelder alvorlig økonomisk kriminalitet og ulike typer organisert kriminalitet betyr også omfattende og komplekse saker for kommisjonen. Etter det ovennevnte rundskrivet skal også alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, alvorlig økonomisk kriminalitet, herunder alvorlig arbeidslivskriminalitet, og alvorlig IKT-kriminalitet være prioriterte områder. Også slike saker kan bli svært arbeidskrevende, de kan kreve styrking av bemanningen og de kan typisk kreve særlig sakkyndighet for kommisjonen.

Medieoppmerksomhet

Medieoppmerksomhet om enkeltsaker i kommisjonen gjør at ordningen blir mer kjent og flere begjærer gjenåpning.

Tiltak for å møte utfordringene

I likhet med domstolene har kommisjonen ikke innflytelse på hvilke, hvor mange eller hva slags saker som kommer inn. Dette gjør at planlegging av tiltak kan være vanskelig.

Erfaringen fra NAV-sakene i 2021, har vist hvor viktig det er med en tett dialog med departementet dersom/når kommisjonen på relativt kort tid får en kraftig økning i antall begjæringer om gjenåpning. Omfattende saker i domstolene vil ofte være ressurskrevende også for kommisjonen. Videre er det viktig at organisasjonen er fleksibel med evne til å snu seg raskt ved å øke bemanningen i perioder. Mange saker tar så vidt store ressurser at vi ser et behov for flere medarbeidere, i hvert fall på kort sikt.

Økende saksmengde og behandling av store saker utløser behov for ekstra møtedager. På grunn av en økning i antall begjæringer vil det bli nødvendig for kommisjonen å ansette flere medarbeidere hvis vi skal klare å behandle sakene godt og effektivt.

Det er også sannsynlig at vi i større grad må innhente kompetanse og ressurser som vi ikke besitter selv. Dette kan medføre økt bruk av ekstern sakkyndighet i saker som krever dette, for eksempel digital eller økonomisk kompetanse.

Fjernavhør /-samtaler

Som nevnt tidligere, vil kommisjonen vanligvis tilby den domfelte en veiledningssamtale, dersom vedkommende ikke er representert ved advokat. I de tilfellene den domfelte er inne til soning, vil samtalen normalt finne sted i fengselet. Under pandemien har kommisjonen, og samfunnet for øvrig, vært nødt til å innrette seg på gjennomføring av digitale møter. For kommisjonen vil det være aktuelt å vurdere om slike samtaler med den domfelte også i fremtiden kan avholdes digitalt eller eventuelt over telefon, med mindre særlige grunner taler imot det. Slike ordninger forutsetter imidlertid et det er etablert tilfredsstillende tekniske løsninger, at samtaler kan gjennomføres uforstyrret og at den domfelte kan være forsikret om at samtalen med kommisjonen skjer i fortrolighet. Dette vil i så fall innebære redusert reisevirksomhet og følgelig gi en miljømessig gevinst, samtidig som reisetiden frigjøres til ordinær saksbehandling. Det samme vil gjelde ved avhør av vitner, dersom ikke vitneforklaringen anses som så sentral at det taler for å gjennomføre avhøret på ordinær måte med fysisk fremmøte.

Mediekonvertering av papirarkiv

Gjenopptakelseskommisjonen har papirbasert arkiv for perioden 2004 til 2013. Vi har sett på muligheten for å mediekonvertere (digitalisere) disse dokumentene i henhold

til Riksarkivarens forskrift kapittel 8 og Arkivverkets veileder for mediekonvertering av papirarkiv, men foreløpig er dette for dyrt.

VI. Årsregnskap

Leders kommentar til årsregnskapet 2022

Formål

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble opprettet i 2004 og er administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Kommisjonen er et uavhengig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav som er stilt fra Justis- og beredskapsdepartementet i hovedinstruks til virksomheten. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av kommisjonens disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av noen vesentlige forhold

Gjenopptakelseskommisjonen fikk for 2022 tildelt kr 19 485 000. I tillegg fikk kommisjonen overført kr 121 000 av ubrukt bevilgning fra 2021, men også en reduksjon på kr 18 000 for endrede jobbreisevaner og rekruttering av ny leder på kr 89 706. Som kompensasjon for lønnsoppgjøret 2022 fikk kommisjonen tildelt kr 281 000. Det vil si at totalt tildelt ramme for 2022 var på kr 19 779 294.

Kommisjonen har i 2022 fått refusjoner for foreldrepenger og sykemeldinger fra NAV med kr 612 361.

Virksomheten kjøper IKT, lønn- og regnskapstjenester fra Sekretariatet for konfliktrådene og har i den forbindelse avgitt en belastningsfullmakt til dem pålydende kr 976 545 på kap. 0468, post 01. Sekretariatet for konfliktrådene har belastet kommisjonen med kr 976 545.

Kommisjonen har i 2022 hatt 12,54 årsverk, mot 12,62 i 2021.

I tillegg til bevilgningen over kap. 468 er bevilgningene på kap. 414 Forlikrådet og andre domsutgifter og kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. stilt til kommisjonens disposisjon. Det vil si at utgifter til forsvarere, bistandsadvokater, tolker eller sakkyndige som er oppnevnt av kommisjonen, er regelstyrte utgifter som ikke belastes kommisjonens budsjett.

Virksomheten fikk i 2022 muligheter til å regnskapsføre inntil kr 3 000 000 på kap. 0466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. Kommisjonen har i 2022 belastet kap. 466 med kr 1 962 416.

Forklaring på merforbruket

Kommisjonen har et relativt lite budsjett med mange faste kostnader. Lønn, husleie og kjøp av IT/regnskapsbistand utgjør de største postene. Hvilke kostnader kommisjonen ellers har, beror blant annet på sakstilgangen. Mottar kommisjonen saker av et større omfang, kan det bli nødvendig med økt utredning og ekstraordinære møter i kommisjonen som igjen vil føre til økte kostnader.

Kommisjonen har i 2022 hatt et merforbruk på kr 2 475 810. Årsakene til merforbruket er dels kostnaden med flytting til nye lokaler med bl.a. tilpasning til universell utforming med lyd og lys i kommisjonens møterom og dobbel husleie en periode, Dette utgjør ca. kr 1 110 000. Dels er det økte utbetalinger til kommisjonens medlemmer i forbindelse med at det har vært avholdt flere møter enn året før, noe som i tillegg til godtgjørelse også har medført økte reisekostnader – totalt ca. kr 936 000. Kommisjonen har dessuten fått økt arbeidsgiveravgift – ca. kr 130 000, og er belastet for utgifter i forbindelse med utlysning av stilling som ny leder kr 89 706. Kommisjonen ba i forbindelse med forslag til budsjettendringer 2022 om økte bevilgninger i brev 15. februar og 14. september 2022.

Gjenopptakelseskommisjonen er kjent med at det ikke er adgang til å overskride utgiftsbevilgninger, ref. Finansdepartementets rundskriv R-110, men de ovennevnte utgiftene har vært helt nødvendige for at kommisjonen kunne drive sin kjernevirksomhet, behandle begjæringer om gjenåpning av straffesaker, og dermed oppfylle virksomhetens samfunnsoppdrag.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for virksomheten. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert pr. d.d. Revisjonsberetningen vil bli gjort tilgjengelig på virksomhetens hjemmeside www.gjenopptakelse.no så snart den er offentlig tilgjengelig.

Oslo, 13. februar 2023

Siv Hallgren
leder

Dokumentet er elektronisk godkjent

Prinsippnote

Årsregnskap for Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av 15. desember 2022 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorapporteringen

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorapporteringen Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen Spesifisering av bokført avregning med statskassen. Noter viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskonto) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifisering av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.